

3 ПРЭС-КАНФЕРЭНЦЫІ
ЗДОРОВЕ МОЛАДЗІ – ДАБРАБЫТ КРАІНЫ

ЗАХАВАЙ ТРАДЫЦЫЮ
"ЭТНАШКОЛА" – СТВАРАЛЬНИЦА
НАЦЫЯНАЛЬНАЙ ІДЭІ

ДЫПКУР'ЕР
СПАРТЫЎНЫЯ КАНТАКТЫ З КУВЕЙТАМ

2 стар.

3 стар.

3 стар.

ВАНДРОЎКА З Яўгенам КАЗЮЛЕМ
СУСТРЭЧА З МЛЫНАМІ

КАНТАКТЫ І ДЫЯЛОГІ

ВЕСТКІ З СУПОЛАК

У КАЗАХСТАНЕ

АДЗНАЧЫЛІ ДЗЕНЬ НАРАДЖЭННЯ СТАЛІЦЫ

4 стар.

5-6 стар.

4 стар.

ГАСЦЁЎНА
РОДНАЯ ЗЯМЛЯ ПРЫЦЯГВАЕ
ДА СЯБЕ...

КРЫЖАВАНКА АД
ІРЫНЫ БЕКІШ

СЛУХАЙ СВАЁ

ШАМАНСКІ ДУХ ЭТНІЧНАЙ МУЗЫКІ

7 стар.

8 стар.

8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

24 ліпеня 2003 года, № 30 (2848)

Цана 170 рублёў

E-mail: golas_radzimy@tut.by

Хроніка жыцця

ПА МАРАХ, ПА ХВАЛЯХ

Гістарычная экспедыцыя "Вялікі шайковы шлях" з удзелам беларускіх вучоных стартвала ў Кіеве. Яе мэта - вывучэнне транспартных тэхналогій мінулага.

Удзельнікі плануецца прайсці па маршруце даўжынёй дзве з паловай тысячы кіламетраў. Ад украінскага Марыуполя па Азоўскім моры і Доне праз Растоў яны дабяруцца да Валгаграда. Затым з дэльты Волгі па Каспію - да Туркменскага порта Туркменбашы (былога Краснаводска). Затым шлях назад. Фініш - у Кіеве.

Для рэалізацыі праекта пабудавана мадэль баявой лодкі "Сварог". У плаванні з першага дня ўдзельнічае мінчанін Андрэй Кіштымаў - навуковы супрацоўнік Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. У хуткім часе да каманды далучыцца яго калега і зямляк Сяргей Тарасаў. Няпростае падарожжа будзе працягвацца болей за месяц.

ІМПАРТ - ЭКСПАРТ ПАВЯЛІЧЫЎСЯ

У першым паўгоддзі (па паказчыках студзеня - мая) беларускі экспарт у краіны СНД павялічыўся амаль на 20 працэнтаў (пры гэтым у Расію - на 17,6 працэнта). Украіны па-за межамі Садружнасці экспарт павялічыўся больш чым на 31 працэнт. На краіны СНД прыпадала 50,4 працэнта беларускага экспарту.

Аб'ём імпарту павялічыўся на 30,5 працэнта. Пры гэтым увоз тавараў з краін СНД павялічыўся на 36 працэнтаў (з Расіі - больш чым на 38). Імпарт з іншых краін павялічыўся на 17,8 працэнта. Дарэчы, асноўная доля ў агульным аб'ёме беларускага імпарту належыць краінам Садружнасці. Адтуль у студзені-маі было пастаўлена больш як 70 працэнтаў тавараў.

ЭТНАГРАФІЯ НА МАРКАХ

У паштовае абарачэнне выпушчаны дзве пашто-

выя мініацюры, якія распавядаюць аб беларускіх нацыянальных касцюмах розных гісторыка-этнографічных рэгіёнаў Беларусі.

На марках мінскі мастак Уладзімір Савіч намалюваў касцюмы Усходняга Палесся і Магілёўшчыны. У першы дзень выхаду марак на сталічным паштамце адбылося спецыяльнае гашэнне на канвертах "Першы дзень".

ВІКТОРЫЯ - ГЭТА ЗНАЧЫЦЬ ПЕРАМОГА

Сталі вядомы першыя вынікі Міжнароднай матэматычнай алімпіяды сярод школьнікаў, якая праходзіла ў Токію.

Беларуская школьніца, выпускніца ліцэя пры БДУ Вікторыя Лебедзь пакарыла вышэйшую ступеньку матэматычнага алімпі. Упершыню за ўсю гісторыю ўдзелу нашых школьніц у міжнародных матэматычных алімпіадах яна заваявала залаты медаль.

Ёсць усе падставы спадзявацца, што гэта ўзнагарода будзе не адзінай у скарбонцы юных беларускіх матэматыкаў.

ЦЭНТР РАДЫЕБІЯЛОГІІ Ў ГОМЕЛІ

Створаны яшчэ ў 1987 годзе, адразу пасля трагічных чарнобыльскіх падзей, Інстытут радыебіялогіі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, які ўсе гады каардынаваў шырокае кола навуковых праграм, накіраваных на пераадоленне наступстваў катастрофы на тэрыторыі нашай краіны і за яе межамі, пераехаў у Гомель.

Са сталіцы ў Гомель пераедуць на працу каля сарака вядучых вучоных, дактароў і кандыдатаў навук. Увогуле тут будзе сканцэнтраваны досыць моцны навуковы патэнцыял: больш за сто дактароў і каля дзевяцісот кандыдатаў навук здольныя вырашаць і рэгіянальныя, і глабальныя праблемы наступстваў Чарнобыля.

Падрыхтавала Таццяна КУВАРЫНА.

радавод

ДРУЖНЫЯ ДЗІВАКІ

За 20 кіламетраў ад Віцебска, у мястэчку Дыманова, трэці год жыве дружная сям'я Дзівакоў. Змяніўшы гарадскую кватэру на вясковы дом, бацькі-выхавальнікі Ігар Віктаравіч і Алена Віктараўна стварылі тут дзіцячы дом сямейнага тыпу. У іх утульным доме вельмі рэдка, але збіраецца ўся вялікая сям'я, а дзіцяй у баць-

коў-выхавальнікаў 14. Малодшыя 8 дзяцей жывуць з імі, а шасцёра старэйшых ужо маюць свае сем'і і сваіх дзяцей. Хаця ў многіх членаў гэтай сям'і прозвішчы розныя, але ўсе яны памятаюць бацькоў, якіх выхавалі.

НА ЗДЫМКУ: вялікая сям'я ДЗІВАКОЎ.

Фота Аляксандра ХІТРОВА.

у парламенце

СЕНАТАРЫ АДКРЫТЫ ДЛЯ СУПРАЦОЎНІЦТВА

У Нацыянальным прэс-цэнтры адбылася сустрэча журналістаў са старэйшай пастаяннай камісіяй Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Беларусі па міжнародных справах і нацыянальнай бяспецы Мікалаем Чаргінцом.

Дзейнасць гэтай камісіі ўключае фарміраванне груп па супрацоўніцтву з парламентамі замежных краін, падрыхтоўку праектаў і пагадненняў па супрацоўніцтву, заяў і зваротаў па міжнароднай праблематыцы, накіравана на ўмацаванне кантактаў і супрацоўніцтва з міжнароднымі і міжпарламенцкімі арганізацыямі і іх структурнымі падраздзяленнямі, такімі як Парламенцкі сход Саюза Расіі і Беларусі, камісія па пытаннях знешняй палітыкі, Парламенцкая асамблея і іншыя.

Кіраўнік Пастаяннай камісіі адзначыў станоўчую дынаміку развіцця ўзаемаадносін Беларусі з іншымі краінамі. За гэты перыяд адбыліся шматразовыя сустрэчы з пасламі Расіі, Германіі, Польшчы, Турцыі, Сербіі і Чарнагорыі, Кіргізіі, Украіны, Славакіі, Кітая, Індыі і іншых краін, на якіх абмяркоўваліся пытанні развіцця двухбаковага супрацоўніцтва ў сферы эканомікі, культуры і шмат іншага. Сёлета ў маі ў Польшчы

прайшла сустрэча беларускай і польскай дэпутацкіх груп па супрацоўніцтву, дзе была дасягнута дамоўленасць аб правядзенні рэгулярных міжпарламенцкіх кантактаў у тым ліку і на вышэйшым узроўні. У маі камісія прыняла членаў палаты абшчын Парламента Канады Р.Элін і Л.Спенсар. У выніку перагавораў бакі падтвердзілі неабходнасць далейшага развіцця палітычных і гандлёва-эканамічных адносін з Канадай, а парламентарыі Беларусі былі запрошаны ў Канаду. У студзені 2003 года адбылася сустрэча з грамадскім і рэлігійным дзеячом ЗША Д.Макдаулам, у выніку якой дасягнута дамоўленасць аб правядзенні гуманітарнай акцыі: перадачы медыцынскага абсталявання і прэпаратаў Беларускаму таварыству ветэранаў вайны ў Афганістане.

Не менш важнымі ў рабоце камісіі з'яўляюцца пытанні нацыянальнай бяспекі. Праведзены шэраг сустрэч - "круглых сталоў" па законапраектах "Аб органах дзяржаўнай бяспекі", "Аб аператыўна пошукавай дзейнасці" і іншых.

Адбыліся выязныя семінары для членаў Савета Рэспублікі, дзе на месцах выяўляліся праблемы барацьбы з арганізаванай злачыннасцю, нелегальнай міграцыяй, папярэджання пранікнення наркатыкаў і зброі, аспекты далейшага ўдасканалення заканадаўства Беларусі ў сферы нацыянальнай бяспекі.

Мсціслаў ІГНАЦЕНКА.

рэітынг

БЕЛАРУСЬ - ПЕРШАЯ СЯРОД КРАІН СНД

Прадстаўнік ААН у Беларусі Ніл Бунэ прэзентаваў рускі пераклад Доклада аб развіцці чалавека за 2003 год. Згодна з рэйтынгам, які прыводзіцца ў дакладзе, Беларусь па ўзроўню развіцця чалавечага патэнцыялу займае 53 месца сярод 175 краін свету.

Даклад аб развіцці чалавечага патэнцыялу быў падрыхтаваны незалежнымі міжнароднымі экспертамі па заказу Праграмы развіцця Арганізацыі Аб'яднаных Нацый. Індэкс развіцця чалавечага патэнцыялу адлюстроўвае сярэдні ўзровень дасягненняў той ці іншай краіны па трох найважнейшых аспектах: доўгае і здаровае жыццё, якое вымяраецца паказчыкам чакаемай працягласці жыцця падчас нараджэння; ведамі, якія вымяраюцца ўзроўнем пісьменнасці дарослага насельніцтва і сукупным валавым кантынентам навучэнцаў пачатковых, сярэдніх і вышэйшых навучальных устаноў; дастойным узроўнем жыцця, які вымяраецца паказчыкам ВУП на душу насельніцтва (у доларах ЗША па парытэту пакупніцкай здольнасці). На думку экспертаў, менавіта індэкс развіцця чалавечага патэнцыялу на сёння з'яўляецца найбольш якаснай спробай вызначэння чалавечага развіцця ў колькасным выглядзе.

Працяглы час Беларусь уваходзіла ў лік краін з сярэднім узроўнем чалавечага патэнцыялу. На гэты раз сітуацыя змянілася. Міжнародныя эксперты ўпершыню з 1990 года далучылі Беларусь да краін з высокім узроўнем развіцця чалавечага патэнцыялу. Такім чынам, толькі за год Беларусь паднялася ў сусветным рэйтынгі на тры пункты. Сярод краін СНД нашым бліжэйшым суседам у ім з'яўляецца Расія, якая займае толькі 63 месца. Далей ідзе Украіна - 75 месца, Казахстан - 76, Туркменістан - 87, Грузія - 88, Азербайджан - 89. 100 месца па ўзроўню развіцця чалавечага патэнцыялу ў гэтым годзе заняла Армения. У другой сотні знаходзіцца Узбекістан (101), Кыргызстан (102), Малдова (108) і Таджыкістан (113). Такім чынам, можна сцвярджаць, што чалавечы патэнцыял у Беларусі выкарыстоўваецца найлепшым чынам у параўнанні з іншымі краінамі СНД. Першае ж месца ў рэйтынгі ўзроўню развіцця чалавечага патэнцыялу зноў займае Нарвегія, апошняе - Сьерра-Леоне.

Даклад, рускі пераклад якога прэзентаваны, змяшчае аналіз сусветнага прагрэсу ў працэсе развіцця чалавеча. Дарэчы, яго мэты былі зацверджаны лідэрамі краін свету падчас саміту тысячагоддзя, што праходзіў у верасні 2000 года ў ЗША. Нягледзячы на прагрэс у развіцці чалавечтва, ён ідзе вельмі неаднародна. У прыватнасці, толькі за апошнія дзесяцігоддзе больш як 50 краін свету сталі жыць горш, чым раней, больш за мільярд чалавек жывуць у галечы, практычна ва ўсім свеце пагаршаецца стан навакольнага асяроддзя.

Сяргей КАРАЛЕВІЧ, «Звязда».

дзяржава і дыяспара

У СІБРЫ БЕЛАРУСЫ ГАНАРАЦЦА ПРЫНАЛЕЖНАСЦЮ ДА СВАЁЙ НАЦЫІ

Прадстаўляючы гасцей з Новасібірска Івана Панасюка і Сяргея Семяніхіна, Станіслаў Буко, старшыня Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь, назваў іх надзвычайнымі людзьмі, якія, будучы сябрамі, робяць адну важную справу - адраджаюць беларускія традыцыі ў далёкай Сібіры.

Сапраўды, ёсць чаму здзіўляцца. Людзі апынуліся на велізарнай адлегласці ад Беларусі, але жывуць ёю. У "Толасе Радзімы" ўжо была інфармацыя пра дзейнасць створанага летась у Новасібірску Беларускага культурна-асветніцкага цэнтра імя святой Ефрасінні Полацкай. У арганізацыі ўжо ёсць свае дасягненні. У сталіцы Сібіры пабудавана царква імя святой Ефрасінні Полацкай. Іван Панасюк і Сяргей Семяніхін лічаць, што не можа быць іншага фундаменту для любой справы, чым духоўнасць. Царкву пабудавалі за 7 зімніх месяцаў. Цяпер гэта адзіны храм на тэрыторыі Расіі, які носіць імя беларускай святой. І гэта толькі пачатак: тут плануецца ўзвесці цэлы культурна-храмавы комплекс. Калісьці там будзе нядзельная школа, бібліятэка і хрысціянства.

Сібіракі рады, што беларусам Новасібірска ёсць дзе маліцца і проста збірацца. Ды і ўсе гараджане задаволены, што такое адбылося: улады горада адрамантавалі дарогу побач з храмам, якая была ў страшэнным стане.

Яшчэ адна справа новасібірскіх беларусаў — газета "Мая Радзіма", апошні нумар якой поўнаасцю прысвечаны Дням беларускай культуры, што прайшлі ў Новасібірску ў чэрвені. Іван Панасюк расказвае:

— У Новасібірску жыве 7 тысяч беларусаў, а ў вобласці — 13 з паловай тысяч. Гэтыя лічбы — вынік пазамінулага перапісу насельніцтва. Але мы ўпэўнены: беларусаў больш, па крайняй меры, у тры разы. Такая розніца звязана з асіміляцыйнымі працэсамі на працягу многіх гадоў. Цяпер жа назіраецца адваротная тэндэнцыя. Многія пачалі атаясамліваць сябе з беларусамі, успомнілі сваё паходжанне. Асабліва гэта заўважна ў мясцінах кампактнага пражывання беларусаў.

Таму нам ёсць з кім працаваць. Тым больш, мы маем надзейную падтрымку з боку Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Беларусі. Станіслаў Буко аказаў нам гонар і наведаў новасібірскае свята. У Днях беларускай культуры ўзялі ўдзел мастацкія калектывы з Цюмені, Томска, Краснаярска. У Новасібірскай вобласці ёсць некалькі раёнаў кампактнага пражывання беларусаў. Такім чынам, да нас прыязджалі, да прыкладу, з Кыштоўскага раёна, з вёскі Каўбаса, якая знаходзіцца на адлегласці 800 кіламетраў ад горада, з іншых мясцін. З намі былі прад-

стаўнікі Мінска, Брэста, Масквы, Санкт-Пецярбурга. Мы гучна заявілі пра сябе. Усе ўбачылі: беларусы маюць выдатную культуру і зразумелі, што мы можам рабіць справу.

— Што гэта за дзіўная вёска Каўбаса?

— Там жывуць беларусы, продкі якіх трапілі ў Сібір яшчэ ў сталыпінскія часы. Гэта глыбокая правінцыя. На працягу соцень кіламетраў няма ніякіх населеных пунктаў. Не так даўно мы ездзілі туды. Гэта было няпроста: вакол бездарожжа. Але мы ніколі не пашкадавалі, бо атрымалі шмат станоўчай энергіі. Кажуць, што продкі гэтых людзей выбіралі для жыцця мясціны, падобныя на беларускія. І сапраўды, краявід там напамінае нашы. Зараз у Каўбасе каля 300 двароў. Людзі захавалі традыцыі, ведаюць беларускі фальклор. На Днях беларускай культуры сяльчане зрабілі фурор. Яны размаўляюць на беларускай мове, гэта сапраўдныя беларусы. На жаль, зараз у мясцовай школе беларускую мову не выкладаюць. Але, магчыма, з цягам часу настаўнікі з'явіцца, бо мы плануем, што ў Новасібірскім педагагічным універсітэце пачнецца іх падрыхтоўка. Ва ўсякім разе, мы ставім сабе такую мэту і лічым сваім абавязкам. Спецыялісты, якія ведаюць беларускую мову, будуць запатрабаваныя і на тэлебачанні, дзе працуе беларускі канал.

— Раскажыце, калі ласка, пра гэтае пачынанне падрабязней.

— Беларускі канал на Новасібірскім тэлебачанні адкрыўся ў маі. Вяшчанне вядзецца на беларускай мове. Тут дэманструюцца беларускія фільмы, рыхтуюцца перадачы пра нашу гісторыю, культуру, эканоміку. Пакуль ён працуе дзве гадзіны ў тыдзень. У нас няма беларускага спадарожніка, з якога мы маглі б весці трансляцыю на прамую з Мінска.

Калі мы развіталіся з гасцямі з Новасібірска, я заўважыла, што, мабыць, гэта вельмі складана — наладжваць падобныя справы на значнай адлегласці ад Беларусі. Але Сяргей Семяніхін і Іван Панасюк у адзін голас здзівіліся: "Што ж тут складанага? Гэта ж задавальненне!" І прызналіся, што гэта трэба ў першую чаргу ім самім, бо адчуваюць сябе беларусамі і нават на значнай адлегласці ад Радзімы.

Алена СПАСЮК

Фота Яўгена КАЗЮЛІ.

з прэс-канферэнцыі

ЗДAROУЕ МОЛАДЗІ — ДАБРАБЫТ КРАІНЫ

"Адзін мільярд падлеткаў: права на здароўе, інфармацыю і паслугі" — пад такім лозунгам сёлета адзначаўся 11 ліпеня Міжнародны дзень народанасельніцтва.

Гэтым самым была звернута ўвага на неабходнасць падтрымаць моладзь у яе намаганнях жыць бяспечным і прадукцыйным жыццём, уносіць уклад у развіццё сям'і і грамадства.

У моладзі шмат праблем. У кожнага ёсць свае асабістыя, але існуюць праблемы агульныя для моладзі ўсёй планеты. Несвоечасовае іх вырашэнне можа прывесці да трагічных вынікаў, якія адаб'юцца на жыцці планеты ў наступныя дзесяцігоддзі: "Хацелася, каб сённяшнім Міжнародным днём народанасельніцтва мы звярнулі асобую ўвагу на правы і патрэбы моладзі, — заявіла Выканаўчы дырэктар Фонду ААН па справах народанасельніцтва Тарайа Обэйд. — Сёння ў свеце жыве больш маладых людзей, чым калі-небудзь раней, і яны заслужваюць прызнання і падтрымкі. Палова насельніцтва планеты маладзейшая за 25 гадоў. Мільярду людзей на планеце ад 10 да 19 гадоў, і гэта самая вялікая пакаленне моладзі ў гісторыі чалавецтва".

Беларуская моладзь, на жаль, не выключэнне, у яе таксама ёсць свае цяжкасці. У 90-я гады нараджальнасць зменшылася да паказчыкаў 40-х гадоў. Гэта

можа прывесці да таго, што ў будучыні насельніцтва рэспублікі зменшыцца ў 2 разы. Асабліва ўвага ў такой сітуацыі надаецца рэпрадукцыйнаму здароўю і сексуальным паводзінам моладзі, падкрэсліла каардынатар праграм ЮНФПА ў Беларусі Таццяна Гаплічкіч. Для вырашэння гэтых праблем урад Беларусі праводзіць спецыяльныя мерапрыемствы і акцыі. У прыватнасці, быў створаны праект кансультацый у галіне навываў аховы рэпрадукцыйнага здароўя, дапамога цяжарным падлеткам, аказанне не толькі медыцынскай, але і псіхалагічнай падтрымкі. Адкрылася таксама сетка гінекалагічных кабінетаў у дзіцячых бальніцах і іншых медыцынскіх установах. Пры звяртанні ў такі цэнтр падлеткі могуць бясплатна атрымаць кантрацэптывы, тлумачэнні, як і пры якіх умовах неабходна іх прымяняць, які лекава-аздараўленчы эффект яны аказваюць.

Дэмаграфічную праблему можна вырашыць толькі сумеснымі намаганнямі. Неабходны пераход ад маладзёжнага тыпу сям'і да мнагадзетнага. Але гэта трэба рабіць абдуманна, маючы моцную матэрыяльную базу.

віншум!

ПОСПЕХ ЮНЫХ БЕЛАРУСКИХ БІЕЛАГАЎ

17 залатых, 33 сярэбраныя і 49 бронзавых медалёў — вынікі XIV Міжнароднай алімпіяды па біялогіі, што прайшла ў Мінску.

Так шырока, як сёлета, форум лепшых з лепшых яшчэ не быў прадстаўлены ні разу — у інтэлектуальным спаборніцтве за званне самага эрудзіраванага юнага біёлага прынялі ўдзел каманды з 41 краіны. Арганізацыя алімпіяды і ўзровень падрыхтоўкі "алімпійцаў" уразілі нават самых патрабавальных членаў каардынацыйнага савета міжнародных біялагічных алімпіяд.

Найбольшую колькасць алімпійскага "золата" забралі з сабой расійскія, кітайскія і тайландскія знаўцы. Але і беларуская каманда ў саставе Дар'я Канчаковай, Сяргея Макееўкі, Дарыны Салум і Сяргея Інфаровіча выступіла дастойна: два залатых і два сярэбраных медалі! Адначасова з перамогай у біялагічным турніры яны атрымалі права стаць студэнтамі любой ВНУ, дзе ёсць біялагічны профіль.

Эстафету ў Беларусі прыняла Аўстралія: наступны біялагічны турнір пройдзе ў адным з гарадоў гэтага далёкага кантынента.

Канстанцін СЕЛЬСКИ.

Дзяржава павінна ўзняць і стымуляваць сацыяльны статус сям'і, узмацніць яе маральныя асновы.

Многа ў Беларусі робіцца для дзяцей з малазабяспечаных сямей. Для дапамогі такім дзецям адкрыліся сацыяльныя прытулкі, сацыяльна-педагагічныя цэнтры, дзе ажыццяўляецца падтрымка сям'і, аказваецца дапамога па ўмацаванні і прадукцыйнаму распаду сям'і. Педагогі разумеюць, што сіроты не павінны жыць у дзяржаўных установах, бо толькі ў сям'і дзеці атрымліваюць неабходную для іх любоў і ўвагу. Але, на жаль, працэс усынаўлення ідзе вельмі марудна, у год набываюць сям'ю каля 300–350 дзяцей. Па рэспубліцы налічваецца толькі 47 дзіцячых дамоў сямейнага тыпу.

І яшчэ адна, не менш важная праблема — інфармаванасць і веданне моладдзю пытанняў сексуальных адносін. Цэнтрам сацыялагічных і палітычных даследаванняў БДУ ў снежні 2002 года было праведзена апытанне па тэме: "Рэпрадукцыйнае здароўе і сексуальныя паводзіны моладзі Беларусі". Зафіксавана павышэнне ўзроўню інфармаванасці, і ўпершыню сярод эфектыўных сродкаў інфармацыі былі названы Інтэрнет-сайты.

Маючы энергію, амбіцыі і жаданне ўсё змяніць, моладзь актыўны стваральнік будучыні сваёй краіны.

Клапоцячыся пра сваё здароўе і здароўе сваіх дзяцей, мы тым самым клапоцімся пра здароўе нацыі і нашай дзяржавы.

Мсціслаў ІГНАЦЕНКА

Залатая прызёры алімпіяды з Беларусі: Дар'я КАНЧАКОВА і Сяргей МАКЕЕЎКА.

Фота БелТА.

МАСТАЦКІ МУЗЕЙ ЗАПРАШАЕ

ПАГЛЯДЗЕЦЬ НЕ ТОЛЬКІ ЎЛАСНУЮ УНІКАЛЬНУЮ КАЛЕКЦЫЮ,
АЛЕ І ПАЗНАЁМІЦЦА З СУСВЕТНЫМІ ШЭДЭЎРАМІ

Калекцыя Нацыянальнага мастацкага музея налічвае 25 тысяч экспанатаў. Але з-за абмежаванасці плошчаў наведвальнікам дэманструецца толькі 2 праэнтны фонды. Дырэктар музея Уладзімір ПРАКАПЦОЎ з гордасцю кажа, што калекцыя музея ўнікальная і разнастайная. А для ілюстрацыі думкі нагадвае нядаўня адкрыццё выставы "Мастацтва Японіі" з уласных фондаў. Недахоп плошчаў апошнім часам намагаюцца вырашыць, узводзячы прыбудову да музея, якая каштуе каля 8 мільярдаў рублёў. Аднак у бягучым годзе музей атрымаў толькі 1 мільярд рублёў,

што і тлумачыць вымушаную запаволенасць тэмпам будаўніцтва.

Музей праводзіць вялікую работу па папаўненні фондаў. Частку твораў прывозяць з экспедыцыяў. Нягледзячы на недахоп фінансавання, музей знаходзіць магчымасць для правядзення рэстаўрацыйных работ. Яны патрабуюць выкарыстання не толькі навуковых дасягненняў, такіх, напрыклад, як нядаўна распрацаваная НАН Беларусі лазерная ўстаноўка, але і штодзённай карпатлівай працы высокакваліфікаваных кадраў. І дапамога вядучых галерэй свету ў гэтым накірунку вельмі дарэчы.

Так, у бліжэйшы час Мінск павінны наведаць рэстаўратары з Траццякоўскай галерэі, якія збіраюцца падзяліцца вопытам з нашымі спецыялістамі такім чынам: бясплатна адрэстаўраваць адзін твор са збору мастацкага музея. А пакуль супрацоўніцтва з адным з самых вядомых музеяў свету відавочнае для кожнага мінчаніна і гасця сталіцы. У мастацкім музеі экспануецца выстава з 60 твораў з калекцыі Траццякоўскай галерэі. Экспазіцыя карыстаецца вялікай папулярнасцю сярод наведвальнікаў. Нядаўна там пабываў

вальнік. Пракапоў кажа, што гэты ўнікальны праект не з'яўляецца камерцыйным, але музей, дзякуючы дэманстрацыі калекцыі, зарабіў ужо каля 2 мільёнаў рублёў. Акрамя таго, да яго прыцягваецца ўвага ўлад і грамадскасці, чаго ён, безумоўна, варты. Праект задумваўся 2 гады таму, калі музей дамовіліся між сабой пра супрацоўніцтва. Але прывоз скарбаў Траццякоўкі стаў магчымым толькі пасля ўрадавых гарантый іх захаванасці. Трэба ведаць, што паказ такой калекцыі каштуе каля 70 000 долараў ЗША ў месяц. Большасць буйных музеяў свету жыве менавіта з арэнды часткі сваіх калекцый. У Мінску ж шэдэўры расійскага жывапісу паказваюць бясплатна.

Алена СПАСЮК.

захавай традыцыю

“ЭТНАШКОЛА” — ТРАНСЛЯТАР НАЦЫЯНАЛЬНАЙ ІДЭІ

У “Этнашколе” мінскай сярэдняй школы № 89 (пра яе мы ўжо пісалі ў нашай газеце № 15 (2677) за 12 красавіка 2000 года) адбылася значная падзея, можна сказаць, нават сапраўднае свята: першы выпуск. (Роўна 10 гадоў таму адкрыўся падрыхтоўчы мадэльны клас “Школа XXI стагоддзя – этнашкола”, першы такога роду ў Мінску).

Гэтану і была прысвечана двухдзённая рэспубліканская навукова-практычная канферэнцыя “Этнашкола: праблемы рэгіяналізацыі і этнічнай стратыфікацыі сучаснай адукацыйнай прасторы ў полкультурным асяроддзі”, якую па праву адкрыў Ілья Сучкоў — аўтар сацыяльна-педагагічнага праекта “Этнашкола”, прафесар Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры. Ілья Іванавіч спыніўся на тых агульнаеўрапейскіх культурных каштоўнасцях, што нясе “Этнашкола”. У канферэнцыі прынялі ўдзел таксама прадстаўнікі камітэта па адукацыі Мінгарвыканкама, Інстытута павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кіруючых работнікаў і спецыялістаў адукацыі, навукоўцы, прадстаўнікі 11 пляцовак сацыяльна-педагагічнай інавацыі “Этнашкола” з розных гарадоў Беларусі, настаўнікі і дырэктары школ горада Мінска, журналісты. Прысутных віталі аркестр фальклорных музычных інструментаў настаўнікаў і вучняў СШ № 89, аркестр фальклорных музычных інструментаў Сяніцкай сярэдняй школы з фальклорна-тэатральным ухілам імя Я.Купалы Мінскага раёна. А праграма канферэнцыі была рознабаковай, насычанай і цікавай. Можна было паглядзець вучэбныя відэафільмы, у якіх адлюстраваны ўзаемазвязі прадметаў “Фальклорны тэатр”, “Мастацтва вуснага слова”, “Фальклорны танец”, “Мастацкая праца”, “Фальклорная музыка і спеў”. Гэта тыя 20 свят, што праводзіліся на працягу 10 гадоў навучання: “Абрад ініцыяцыі” (“Пасвячэнне ў школьнікі”) і “Лічылка”, “Альханка” і “Ляльнік”, “Вялікдзень” і “Багач”, “Каляды” і “Купалле”, “Грамніцы” і “Зажынк”, “Туканне вясны” і “Макош”, “Жаніцьба коміна” і “Камаедзіца”, “Дзяды” і “Дамавік”, “Вясельны абрад” і “Радзіны”, “Жаніцьба Цярэшкі” і “Каладзеі”.

Была наладжана выстава “Сацыяльна-педагагічны праект “Этнашкола” СШ № 89 (гарадскі ваарыянт гісторыка-этнаграфічнага рэгіёна “Цэнтральная Беларусь”), на якой можна было пазнаёміцца з праграмай прадметаў этнамас-

тацкага цыкла, пагартыць сцэнарыі свят, убачыць некаторыя работы вучняў. Прысутных запрасілі таксама наведаць майстар-класы, у якіх гасці прымалі непасрэдна ўдзел. Гэта майстар-класы настаўніц СШ № 89: Н.Беркутавай

(фальклорнага тэатра), Ю.Рунцовай (мастацкай работы), Л.Канцадайла (фальклорнага танца), В.Бельчанкі (фальклорных спеваў).

Я бачыла вялікую і шчырую зацікаўленасць на тварах настаўнікаў, дырэктараў школ, якія задалі шмат пытанняў, прасілі падзяліцца вопытам, напрацоўкамі, літаратурай. Відавочна, што ў хуткім часе такіх пляцовак у горадзе Мінску стане значна больш. І я лічу, што гэта добры знак, бо ведаць і шанаваць сваю нацыянальную народную творчасць, родную мову, культуру і гісторыю — значыць не парываць з вытокамі свайго народа, сваёй Бацькаўшчыны. І калі мы хочам мець будучыню, то павінны задумвацца над пытаннем, якое, дарэчы, ставілася і на пленарным пасяджэнні канферэнцыі, як зберагчы нашу самабытнасць ва ўмовах глабалізацыі, калі з усіх бакоў на нас аказваюць уплыў іншыя культуры. Як лічыць В.Салееў, прафесар, доктар філасофскіх навук, галоўны рэдактар часопіса “Мастацтва”, адзін са шляхоў вырашэння гэтага пытання — інтуітыўна абалірацыя на беларускую ментальнасць і на нашых волатаў: Ф.Скарыну, М.Багдановіча, Я.Коласа і іншых. Што, трэба сказаць, і робяць навукоў-

цы, настаўнікі “Этнашколы”, словы падзякі якім за цяжкую, але патрэбную для Беларусі справу выказаў старшыня камітэта адукацыі Мінгарвыканкама Міхал Ціцянюк. А вось доктар псіхалагічных навук, прафесар Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка Ф.Івашчанка падзяліўся з прысутнымі вынікамі сваіх даследаванняў. Звычайнаму і мадэльнаму (менавіта гэтану, што выпускаўся) класам і былі прапанаваны тэсты. Выснова адзіная — вучні мадэльнага класа аказаліся лепшымі па ўзроўні развіцця.

Закончылася канферэнцыя цудоўным канцэртам вучняў эксперыментальных класаў СШ № 89. Было шмат беларускіх песень, жартаў, танцаў. Але ж я не магла пакінуць школу, не пагутарыўшы з віноўнікамі гэтай урачыстасці — вучнямі 9“А” класа. Яны аказаліся вельмі камунікабельнымі і з задавальненнем адказвалі на мае пытанні. Я даведалася, што амаль усім з курса “Этнашколы” спадабаліся спеў і тэатральнае мастацтва, а вось Насці Пятровіч, Ідзе Чэрнік, Дар’я Канцадайла, Юлі Апанасевіч — яшчэ і фальклорны танец.

Дар’я Канцадайла наведвае нават фальклорны гурт “Ветях” пры Нацыянальным цэнтры творчасці дзяцей і моладзі і танцавальны гурт “Літарынка” пры БДУ. А Дар’я Сухава, Андрэй Літвін, Іра Красоўская, Юлія Няфёдава скончылі паралельна музычную школу.

Хлопцы і дзяўчаты прызналіся, што было вельмі цікава скла-

даць радавод, і цяпер яны ведаюць сваіх продкаў да восьмага калена. Асабліва дзяўчаты задаволены, што навучыліся вышываць, рабіць выцінанкі, ствараць прыгожыя вырабы з саломкі, і лічаць, што ў жыцці ім гэта спатрэбіцца.

“А як цікава ладзіць святы!” — казалі мне дзеці. Хоць часам і цяжкавата было, але ўсё паспявалі вучні 9“А” класа: і сукенкі вышываць, і спектаклі ставіць, і рыхтавацца да экзаменаў. Некаторыя, як Дар’я Канцадайла, Насця Пятровіч, Дар’я Сухава, маюць вучыцца ў Беларускам дзяржаўным ўніверсітэце культуры.

Чытачам жа “Голасу Радзімы” хлопцы і дзяўчаты пажадалі не забывацца пра сваю мову, культуру, Радзіму. А яшчэ яны мне казалі, што з задавальненнем перапісаліся б з аднагодкамі з-за мяжы, і далі свае адрасы. Вось некаторыя з іх:

Рэспубліка Беларусь, г.Мінск, 220024, вуліца Асаналіева, д.24, кв.89, Чэрнік Ідзе.

Рэспубліка Беларусь, г.Мінск, 220024, вуліца Сярова, д.48, кв.6, Красоўскай Ірыне.

Рэспубліка Беларусь, г.Мінск, 220024, вуліца Жлобінская, д.10, кв.39, Няфёдавай Юлі.

Рэспубліка Беларусь, г.Мінск, 220024, вуліца Пухавіцкая, д.14, кв.1, Канцадайла Дар’я.

Хлопчыкі і дзяўчынкі з усіх куткоў свету, калі вы таксама жадаеце перапісацца з дзецьмі з Беларусі, дасылайце каардынаты і кароткія звесткі пра сябе на адрас рэдакцыі або па электроннай пошце.

Будзем разам!
НА ЗДЫМКАХ: майстар-клас настаўніцы мастацкай работы СШ №89 Ю.РУНЦОВАЙ; беларускі куток.

Тэкст і фота Святланы КАРПУЧОК.

дыпкур’ер

10 ГАДОЎ СУПРАЦОЎНІЦТВА

У горадзе Маро д’Альба (Італія) прайшлі мерапрыемствы, прысвечаныя 10-гадоваму супрацоўніцтву італьянскай гуманітарнай асацыяцыі “Арка”, якая аб’ядноўвае групы добраахвотнікаў з розных гарадоў вобласці Марке.

Асацыяцыя штогод прымае на аздараўленне больш за 600 беларускіх дзяцей з некалькіх дзесяткаў школ-інтэрнатаў, няпоўных і малазабяспечаных сямей, зон радыеактыўнага постчарнобыльскага забруджвання, ажыццяўляе праекты па рэканструкцыі школ-інтэрнатаў, збору і дастаўцы гуманітарных грузаў у Беларусь. Асабліва ўвага ў дзейнасці асацыяцыі надаецца лячэнню дзяцей з анкалагічнымі захворваннямі.

Падчас мерапрыемства адбыліся сустрэчы прадстаўніка Пасольства Беларусі ў Італіі з уладамі горада Маро д’Альба і вобласці Марке, актывістамі асацыяцыі і беларускімі дзецьмі, якія аздараўляюцца ў гэтым рэгіёне Італіі.

БЕЛАРУСКІЯ ШКОЛЬНІКІ ў ГЕРМАНІІ

У горадзе Зеелава (ФРГ) ўрачыста сустрэлі беларускіх школьнікаў з Жодзінскай школы-інтэрната і Гайнаўскай сярэдняй школы, якія робяць веллапрабег па маршруце Жодзіна-Мюльхайм на адлегласць 2600 кіламетраў.

У мерапрыемстве прынялі ўдзел бургамістр Зеелава, кіраўнік музея «Зеелаўскія вышыні», прадстаўнікі нямецкай грамадскасці, гуманітарных арганізацый і Пасольства Беларусі ў Германіі.

Для беларускіх школьнікаў было арганізавана наведанне музея, паказаны дакументальны фільм “Бітва на Зеелаўскіх вышынях”.

На працягу 13 этапаў веллапрабегу школьнікаў з Беларусі суправаджалі прадстаўнікі нямецкай гуманітарнай арганізацыі “Дзеці Чарнобыля” горада Мюльхайма. Беларускія школьнікі наведвалі бундэстаг і былі прыняты германскімі парламентарыямі.

СПАРТЫЎНЫЯ КАНТАКТЫ З КУВЕЙТАМ

Падчас рабочага візіту пасла Беларусі ў ААЭ і Кувейце (па сумішчальніцтву) Уладзіміра Сулімскага ў Дзяржаўнае Кувейт адбылася яго сустрэча са старшынёй праўлення і Генеральным дырэктарам Дзяржаўнага камітэта па моладзі і спорту Кувейта (у рангу міністра) шэйхам Фахдам Аль-Джаберам Аль-Сабахам.

У ходзе сустрэчы шэйху была перададзена пасланне міністра спорту і турызму Рэспублікі Беларусь Юрыя Сівакова з запрашэннем наведаць Беларусь у жніўні 2003 года.

Шэйх Фахд пацвердзіў намер накіраваць у Беларусь у жніўні 2003 года дэлегацыю Дзяржаўнага камітэта па справах моладзі і спорту Кувейта для абмеркавання перспектываўнапрамкаў і праграм супрацоўніцтва, спартыўных абменаў, магчымасцей выкарыстання вопыту беларускіх трэнераў і іншых спецыялістаў у галіне спорту.

Падчас візіту ў Кувейт У.Сулімскі правёў таксама шэраг сустрэч з прадстаўнікамі дзелавага колаў краіны.

Прэс-служба МЗС.

вандроўка з яйгенам казюлем

Сонейка толькі пачало за-лаціць небасхіл, і ранішні туман, падняўшыся над запрудай, мяккай акварэллю размыў сілуэты вербаў уздоўж берагоў. Нябачны ў тумане вазок, адбіўшы дробат па брукоўцы, зашалацеў коламі па дошках моста над плацінай. Іржанне коней і галасы людзей глушыліся туманам і шумам вады, што падала з грэблі. Сонечныя прамяні, "зеўшы" туман, высвецілі драўляны, на каменным падмурку млын. Вакол, на ўтрамбаванай коламі плячоўцы, стаялі вазы, грузаныя мяхамі з жытам, акруглімі і гладкімі, як парсючкі. Мужыкі з крэтам закідалі мех на плечы і знікалі за дзвярыма млына. Зарыпелі блокі, падймаючы засаўку і адкрываючы шлях вадзе да кола. Здрыганушы, яно паволі набірала хуткасць, ажыўляючы нябачны механізмы. "З Богам!" — сказаў млынар, высыпаючы ў латак першы мех зерня. Няспынным ручаём пацякло жыта ў адтуліну жорна, і ў паветры запахла хлебам... Спадзяюся, што так яно было і на самай справе, бо гэтую маляўнічую карціну я напісаў са слоў старога млынара Мартына Плюто з вёскі Івязянка, што ў Дзятлаўскім раёне, калі ў 1990 годзе прыехаў да яго на млын, што стаяў на рачулцы з такой жа, як і вёска, назвай. Млынару было амаль дзевяноста гадоў, млыну, па словах гаспадара, не менш. Яны не маглі жыць адзін без аднаго. Таму і працавалі на карысць жыхароў навакольных вёсак — нетаропка, паскрыпваючы ад цяжару гадоў.

А для мяне гэта была шчаслівая магчымасць адчуць жывы механізм млына і зразумець уз-

Добры дзень, шанойныя чытачы "Голасу Радзімы"! Вітаю тых, хто, адкрыўшы яе старонкі, не шкадаваў часу і разам са мной адпраўляўся ў вандроўкі па нашай цудоўнай краіне, адкрываючы для сябе штосьці новае, цікавае. Спадзяюся, што нешта з працытанага ўзрушыла, выклікала ўспаміны і асацыяцыі. А гэта значыць,

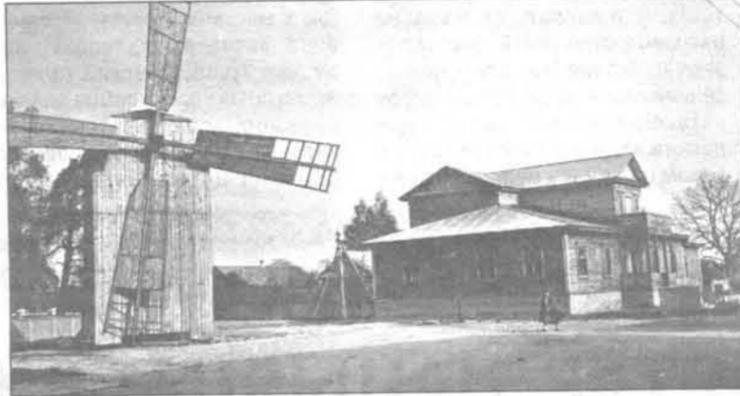
што Бацькаўшчына жыве ў вашых сэрцах. І менавіта вам я прапаную чарговую вандроўку, незвычайную тым, што яе шлях праляжа праз мінулыя дзесяцігоддзі, а памяць кожнага з вас, магчыма, павядзе сваёй сцежкай, на якую нанізаны незабыўныя малюнкi дзяцінства. Бо толькі ў дзяцінстве магла адбыцца гэтая сустрэча.

СУСТРЭЧА З МЛЫНАМІ

нёсласць працы млынара. Каштоўнай гэта сустрэча была і таму, што звычайна я спазняўся: толькі даведаюся пра той ці іншы млын, а яго ўжо і няма: ці млынар памёр, ці сам млын разбурыўся ад старасці, ці проста стаў непатрэбным. Так і імкнуўся ўхапіць за хвост час — і не паспяваў: больш траплялі рэшткі былой гаспадарліваасці і таленту майстроў мукамольнай справы. Але нават яны ўражвалі. Увогуле, з вясковага побыту мяне заўсёды прыцягвалі калодзежы з іх таямнічай халоднай глыбінёй і млыны. Жылі яны ў атмасферы нейкай загадкавасці, ахутаныя безліччу легенд і паданняў. У запрудах абавязкова вадзіліся нячысцікі, а бясшумны палёт кажана над стрэхамі вымушаў скалануцца ад нечаканасці — ці не прывід праляцеў.

З легендамі зразумела: за стагоддзі існавання млыноў іх набралася шмат. Дзіўна іншае. Яны займалі пачэснае месца паміж полем і чалавекам і амаль не змянілі прынцып сваёй работы — галоўнымі былі жорны. Нешта ўдасканальвалася ў адпаведнасці з патрабаваннем часу і магчымасцямі рухаючай сілы. Напачатку гэта былі вада і вецер. Калісьці ветракі лічыліся візюйкай Галандыі. Спраўна працавалі яны амаль па ўсёй Беларусі, былі розных канструкцый і памераў — ад маленькіх перасоўных (на колах) ветрачкоў да сапраўдных гігантаў з каменнымі ці драўлянымі вежамі. Рэшткі апошніх і зараз можна ўбачыць недалёка ад Ліды ў вёсцы Белагруды, у Навагрудку і ў іншых мясцінах. Некаторым па-

шанцавала, і яны знайшлі прытулак у музеях пад Мінскам і ў вёсцы Моталь на Палессі. А вось перасоўны млын мне пашчасціла бачыць у рабочым стане ў 1979 годзе на Браслаўшчыне, каля вёскі Трапшы. Яе гаспадары Стабуляны выкарыстоўвалі ветрачок для ўласных патрэб. За жардзіну-дышла млынок на колах паварочвалі ў той бок, адкуль дзьмуў вецер, і ён паціху рабіў сваю справу — малоў зерне. Неўзабаве і гэты млынок разабралі на дровы.

Безумоўна, большае распаўсюджванне мелі млыны вадзяныя. Зрэдку гэта былі так званыя наплаўныя млыны, якія будаваліся на п'ялах і працавалі ад руху вады ў рацэ. А часцей будавалася грэбля, якая нават на маленькіх рэках збірала досыць вялікі запас вады, дастатковы для працы млына на працягу дня. Пералічыць вадзяныя млыны немагчыма: іх было безліч. Але ж згадаю некаторыя. Млын у вёсцы Зарачча недалёка ад Браслава ўражае дэкаратыўным аздабленнем каменных сценаў. Мазаіка з рознакаляровых каменячыкаў стварыла вобразы кветак, сонейка, птушак. З якой жа любоўю трэба было будаваць млын, каб стварыць гэтую прыгажосць! Рэшткі млыноў у рознай ступені захаванасці можна знайсці ў Лошыцы на ўскрайку Мінска, у лесе каля вёскі Аляхновічы Дзятлаўскага раёна, у Новым Свержані і ў Жукавым Барку на Стаўбцоўшчыне, у Паставах і вёсках Жодзішкі і Залессе Смагонскага раёна і ў іншых мясцінах. Пра іх колькасць сведчыць і такі цікавы факт: толькі ў Баранавічах калісьці працавалі тры фабрыкі па вырабу жорнаў. Але ж усё гэта ў мінулым. Тэхнічны прагрэс крочыў хутчэй за спробы гаспадароў млыноў прыставаць іх пад паравую ці электрычную энергію. Сучасныя мукамольныя машыны не пакінулі

старым млынам аніякага шансу. Як сумна адзначыў паэт:

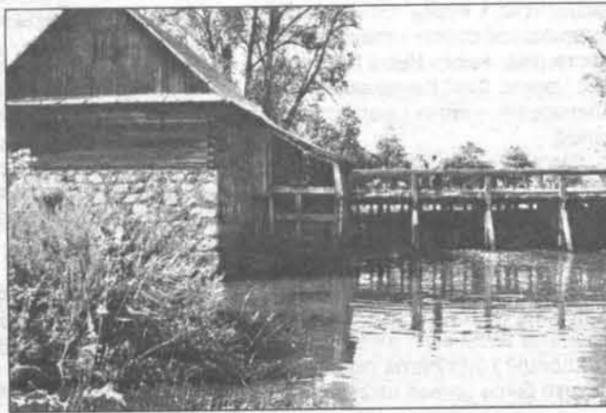
*Паглядае ў ваду
Млын стары ля ракі.
Жорны ўжо не гудоўць,
І маўчаць латакі.*

І, сапраўды, сумна ад думкі, што пройдзе яшчэ трохі часу і рэшткі млыноў знікнуць назаўсёды. Ёсць, праўда, спробы нейкім чынам захаваць гэтыя старыя пабудовы, прыставаць іх пад іншыя справы. У Браславе ў будынку млына размясціўся Музей рамёстваў, дзе ствараецца і экспазіцыя гісторыі млынарства, у Паставах млын прытуліў народных майстроў. Некаторыя энтузіясты спрабуюць захаваць і нават аднавіць некаторыя млыны. Толькі акрамя энтузіязму, на гэта патрэбны і грошы.

Вось такая, трохі сумная, атрымалася наша вандроўка. Але ж спадзяюся, што ўспаміны пра мінулае сагрэлі душу чытачам газеты. А значыць, час не страчаны дарэмна.

Р.С. Калі заканчваў пісаць гэты артыкул, апынуўся ў майстэрні мастака Алеся Марачкіна, які ў свой час вярнуў практычна з небыцця імя Язэпа Драздовіча і сабраў вялікую калекцыю яго маляваных дыянавоў. Алеся паказаў чарговую знаходку — маляваны дыяна з выявай млына на рацэ Ауць і надпісам "1934 г. Я. Драздовіч". Так нечакана, амаль праз семдзесят гадоў, перасяліся шляхі Вечнага Вандроўніка і нашага з вамі, паважаныя чытачы, падарожжа ў мінулае.

НА ЗДЫМКАХ: млын у вёсцы Зарачча (канец XVIII — пачатак XIX стагоддзя); жарон нагадвае сонца; вятрак — экспанат музея ў вёсцы Моталь Іванаўскага раёна; млын на рацэ Івязянка і яго гаспадар Мартын ПЛЮТО; млын каля вёскі Аляхновічы Дзятлаўскага раёна; гаспадыня перасоўнага млынка Стабулянец з вёскі Трапшы Браслаўскага раёна.

постаці

УРАДЖЭНЕЦ ЧЭРВЕНЯ — АКАДЭМІК ВАЕННЫХ НАВУК
30 студзеня 1925 года ў Чэрвені ў сям'і вайскоўца нарадзіўся Яўген Сірацінін. Пасля разам з бацькамі жыў у Гродзе. Відаць, з 1939... З пачаткам вайны — у эвакуацыі.

У лютым 1942 года Яўген закончыў сярэднюю школу ў башкірскім горадзе Белебей. Следам — вучоба ў 1-ым Маскоўскім гвардзейскім мінамётна-артылерыйскім вучылішчы імя Красіна. У верасні таго ж года — адпраўка на фронт.

За фарсаванне Одэра афіцэр быў узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны 1-ай ступені. Вярнуўшыся з фронту, Сірацінін вайскавай службы не пакінуў. Але ўжо з таго часу Яўген Сяргеевіч актыўна займаецца навуковымі даследамі. У 1976 51-гадоваму палкоўніку прысвойваюць чарговае воінскае званне "генерал-маёр-інжынер". Абаране наш зямляк і дысертацыю на годнасць доктара ваенных навук.

Наступную ўзнагароду — ордэн Чырвонага Сцяга — ён ужо атрымае ў мірны час за ваенна-навуковую дзейнасць.

Праца Яўгена Сірацініна і яго калегаў у стварэнні базавай радыё-ёлакацыйнай станцыі папярэджвання была адзначана Дзяржаўнай прэміяй СССР. Тут, відаць, варта нагадаць, што прыблізна ў той жа час Дзяржаўную прэмію СССР атрымаў другі наш зямляк-вайсковец — віцэ-адмірал Іван Хурс (нарадзіўся ў вёсцы Клятное Пухавіцкага раёна).

1978 год — новы этап у вайскавай і навуковай біяграфіі генерала Сірацініна — Яўген Сяргеевіч удзельнічае ў стварэнні першай чаргі сістэмы папярэджвання ракетнага нападу. Дзяржава адзначае працу навукоўца ордэнам Кастрычніцкай рэвалюцыі.

У 1988 годзе генерал звальняецца ў запас. Але і ў запасе ён зямляк працягвае змагацца за мірнае неба над нашымі галавамі. З сакавіка 1989 года працуе ў Акадэміі войск супрацьпаветранай абароны ў Калініне (цяпер — Цвер). У 1996 годзе Яўгена Сяргеевіча Сірацініна абіраюць сапраўдным членам Акадэміі ваенных навук. Выходзіць, яшчэ адна заслужаная адзнака.

Алеся КАРЛЮКЕВІЧ

фестывалі

«ЗВОНКІЯ ГАЛАСЫ»
ГУЧАЛІ ў АНГЛІІ

Міжнародны музычны фестываль, удзел у якім прынялі самадзейныя калектывы з 35 краін, адбыўся ў горадзе Ллангохлеп (Уэльс).

У фестывалі прынялі ўдзел два беларускія калектывы — узорны харэаграфічны ансамбль "Жамчужына" з Мінска і дзіцячы хор 3-й музычнай школы Наваполацка "Звонкія галасы".

Апача ўдзелу ў фестывалі, дзіцячы хор спяваў у саборах Вялікабрытаніі — саборы Святога Паўла ў Лондане, Салсберыйскім, у царкве пры абацтве ў Батэ і іншых.

УДАКЛАДНЕННЕ

У нумары 29 ад 17 ліпеня на першай старонцы ў публікацыі «Славянскі базар у Віцебску» трэба чытаць так: Уладзімір Аўчароў атрымаў другую прэмію.

КАНТАКТЫ І ДЫЯЛОГІ

ВЕСТКІ МІЖНАРОДНАЙ АСАЦЫЯЦЫІ БЕЛАРУСІСТАЎ №12

Прысутнасць беларускай культуры ў свеце

“Беларускі Пецяўбург”

ГОДНА АДЗНАЧАЛІ БЕЛАРУСІСТЫ САНКТ-ПЕЦЯЎБУРГА
300-годдзе ГОРАДА

18-19 чэрвеня ў канферэнц-зале Расійскай нацыянальнай бібліятэкі (РНБ) адбылася 11-я Міжнародная канферэнцыя “Санкт-Пецяўбург і беларуская культура”, арганізаваная бібліятэкай і Санкт-Пецяўбургскай рэгіянальнай асацыяцыяй беларусістаў. Канферэнцыя прысвячалася памяці гісторыка, этнографіста і кнігазнаўца Аляксандра Мільнікава (1929-2003), былога старшыні Санкт-Пецяўбургскай асацыяцыі беларусістаў. Са словам пра А. Мільнікава выступіў доктар філалагічных навук Мікола Нікалаеў.

На канферэнцыі выступіла амаль 30 навукоўцаў з Санкт-Пецяўбурга, Мінска, Кракава, Любліна, Катовіц, Будапешта, Стакгольма. Прэзідэнт Згуртавання беларусаў свету доктар гістарычных навук Анатоль Грыцкевіч распавёў пра навукова-культурныя цэнтры беларускай дыяспары. Яго брат Валянцін Грыцкевіч, шчыра падзякаваўшы за віншаванні з паспяховай абаронай доктарскай дысертацыі спыніўся на гісторыі дзейнасці Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Пецяўбургу. З дакладам “Этнагенетычныя міфы ў культуры старажытных славян” выступіў прафесар Сілезскага ўніверсітэта Ян Маліцкі. Галоўны навуковы супрацоўнік Дзяржаўнага Эрмітажа Сяргей Спунуоў, скарыстаўшы вынікі даследаванняў іканапісу і фрэсак, разважаў пра руска-беларускія культурныя сувязі ў XVIII стагоддзі. “Шведы і праваслаўная ікона: з гісторыі стэрэатыпаў ранняга Новага часу” – з такім дакладам выступіў даследчык Універсітэта Паўднёвага Стакгольма, кандыдат гістарычных навук Андрэй Котлярчук. Прафесар Рышард Радзік з Любліна ахарактарызаваў ідэалогію часопіса пецяўбургскіх беларусаў “Томон” (1884). Прафесар Тамара Смірнова, аўтар выдадзенай у 2000 годзе манаграфіі “Нацыянальнасць – пецяўбургскія. Нацыянальнасць меншасці Пецяўбурга і Ленінградскай вобласці ў XX стагоддзі”, прааналізавала адлюстраванне пецяўбургскага жыцця на старонках мясцовай беларускай перыядыкі (газета “Дзянін”, часопісы “Чырвоны шлях” і “Белорусская криница”, 1918–1919 гг.). Дырэктар Беларускага дзяржаўнага архіва-музея Ганна Запартыка прыцягнула ўвагу прысутных да праблемы пошуку і захавання асабістых беларускіх архіваў у Санкт-Пецяўбургу.

Традыцыйна на канферэнцыях выступаюць з арыгінальнымі дакладамі кнігазнаўцы. Вынікамі даследаў падзяліліся старшы навуковы супрацоўнік РНБ, кандыдат мастацтвазнаўства Наталля Рамазанова, навуковы супрацоўнік РНБ Сяргей Жамайцкі і Кацярына Мядзведзева, галоўны бібліятэкар

РНБ Марыя Ткачэнка (“Будслаўская святыня на гравіорах XVII стагоддзя”), навуковы супрацоўнік бібліятэкі Расійскай акадэміі навук, кандыдат гістарычных навук Ірына Лебедзева (“Беларускі календар з асабістай бібліятэкі Пятра”), супрацоўніца Інстытута бібліятэказнаўства Педагагічнай акадэміі ў Кракаве Лілія Коўкель, прафесары Антоній Краўчык з Любліна і Здзіслаў Янчак з Катовіц, дацэнт Інстытута бібліятэказнаўства Сілезскага ўніверсітэта Іаланта Гвэздзік (“Кніжны збор нявяскаўскіх бенедыктынаў у адлюстраванні візітальных дакументаў з архіваў Пецяўбурга”) і іншыя.

Аўтар гэтых радкоў аналізаваў гісторыка-культурныя асаблівасці пецяўбургскага беларускага часопіса “Чырвоны шлях”. Этнамузычныя даследаванні былі прадстаўлены ў дакладах супрацоўнікаў Расійскага інстытута гісторыі мастацтваў доктара Ігара Мацеўскага (“Міжнародны фестываль “Тайнаўскія дні царкоўнай музыкі”) і кандыдата мастацтвазнаўства Галіны Таўлай (“Вяселле ў беларускіх маргіналіях Расі”).

Матэрыялы канферэнцыі ўвойдуць у чарговы, трэці, выпуск “Беларускага зборніка”, што выдаецца ў Пецяўбургу.

Да канферэнцыі было прымеркавана і адкрыццё выставы “Беларускі Пецяўбург”, арганізаванай Расійскай нацыянальнай бібліятэкай, Пецяўбургскай рэгіянальнай асацыяцыяй беларусістаў, Нацыянальным архівам Рэспублікі Беларусь і Беларускай дзяржаўнай архівам-музеям літаратуры і мастацтва. Экспанаваліся рэдкія выданні, у тым ліку кнігі з аўтаграфамі колішняга супрацоўніка бібліятэкі Віктара Каліноўскага – брата Кастуся Каліноўскага, беларускія карты, плакаты. Беларускія архівісты прывезлі дакументы, звязаныя з жыццём і творчасцю Адама Міцкевіча, Янкі Лучыны, Францішка Багушэвіча, Янкі Купалы, часопіс “Томон”, матэрыялы Беларускага таварыства дапамогі пацярпелым ад вайны і Беларускага нацыянальнага камісарыята (1915–1919 гады), кінастудыі “Савецкая Беларусь” у Петраградзе, беларускія клубы і зямляцтваў, навукоўцаў і пісьменнікаў. У падрыхтоўцы выставы ўдзельнічалі Ніна Бяляева, Мікола Нікалаеў (Санкт-Пецяўбург), Ганна Запартыка, Ірына Каўганова, Таццяна Кекелева, Яніна Кісялёва, Вячаслаў Селяменеў (Мінск) і іншыя.

Кола беларусістаў у Санкт-Пецяўбургу шырыцца. Прагэта сведчыць і паспяхова абарона аспіранткай Еўрапейскага ўніверсітэта ўраджанкай Пружан Валянцінай Утгоф дысертацыі на суісканне навуковай ступені кандыдата гістарычных навук па тэме “Беларускія бежанцы 1-й сусветнай вайны. 1914–1922 гады”, што адбылася 24 чэрвеня ў Санкт-Пецяўбургскім Інстытуце гісторыі Расійскай акадэміі навук. Водгукі на аўтарэферат былі дасланы з Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А.С.Пушкіна, які В.Утгоф закончыла, і з Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь.

НА ЗДЫМКУ: на выставе “Беларускі Пецяўбург”.

Віталь СКАЛАБАН,

вядучы навуковы супрацоўнік Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь, сябра камітэта ГА “Маб”.

Памяць

Некалькі разважанняў і згадак на заўсёднае развітанне з Васілём Быкавым

На тым здымку пачатку 60-х гадоў мы гамонім пасля чытацкай канферэнцыі па нейкай апошнім Васілі Уладзіміравіча. Цвёрда гэта помніцца, бо потым дасталася за сустрэчу на “арэхі”. І арганізоўваў яе я як... рэдактар агульнаакадэмічнай насценгазеты.

Ды і адкуль амаль сяброўскія адносіны ў час прыёму ў Саюз пісьменнікаў, калі б не было ранейшых сустрэч?!

Нідзе не зафіксаваны таксама факт, калі я начаваў у гродзенскай кватэры Васіля Уладзіміравіча па вуліцы Алега Кашавага. Быкаў быў тады ў кватэры адзін. Можна, яшчэ ў час вучобы ў аспірантуры. Чаму начаваў? Мусіць, не аказалася месца ў гасцініцы. Або трэба было нешта пільнае абгаварыць. Скажам, магчымасці дапамагчы Ларысе Геніюш ў выданні яе кніжкі “Невадам з Нёмана” (за рэдагаванне яе ахвотна ўзяўся Уладзімір Караткевіч)...

Летам 1968 года (гэта ўжо занатавана) я зноў пабыў на кватэры ў Васіля Быкава. У гэты раз – з гродзенскім філолагам Сяргеем Кліманскім. Запісанага адраса ў мяне не было. Дом помніўся прыблізна. І мы па дарозе ў некалькіх дамах па вуліцы Алега Кашавага пыталіся, дзе тут жыве Васіль Быкаў. Здзіўляліся, што ніхто не ведаў, хто гэта такі. І прыходзілі на памяць пазтавы словы пра тое, што цяжка быць прарокам у сваёй краіне...

Далейшыя запісы звязаны пераважна з выпадкамі супраць Васіля Быкава артадаксальнай прэсы, з яго пазіцыяй на прэзідыуме СП, калі выключалі з саюза Васіля Сёмуху за тое, што ён напісаў ліст у пасольства ФРГ, каб немцы кампенсавалі шкоду за ягоную спаленую вёску, а ён, маўляў, выдасць за гэтыя грошы свой пераклад на беларускую мову “Фаўста” Гётэ. За выключэнне былі ўсе члены прэзідыума, толькі адзін Быкаў устрымаўся. Але гэтыя сюжэты вядомыя, падрабязна апісаныя іншымі, і таму спыняцца на іх не буду.

Захаваліся нататкі пра абодва мінскія юбілеі Васіля Уладзіміравіча – яго пяцідзесяцігоддзе (19 чэрвеня 1974 года) і шасцідзесяцігоддзе (21 чэрвеня 1984 года). Першы з іх быў арганізаваны дрэнна. Праходзіў ён у Доме мастацтваў. На нейкіх 200 месцаў было раздадзена 600 запрашальных білетаў, а звыш таго прыйшлі жадаючыя проста папрасіць. Як сказаў Андрэй Макаёнак, цесната і гарачыня ў зале былі неймаверныя. Юбіляр сціпла хаваўся за цёмнымі акуллярмі. Перад аднымі прамоўцамі ўставаў, відаць, паважаючы іх, перад іншымі – не. Павіншаваў яго дзесяці ў апошняй “кагорце”. Потым быў даволі добры канцэрт.

Юбілеі 1984 года прайшоў ужо на куды вышэйшым узроўні. Прывітанне ад уладаў зачытаў на добрай беларускай мове сакратар ЦК КПБ Барташэвіч, якога мы ўсе тады называлі “чалавекам-загадкай”. Даклад зрабіў Віктар Каваленка. Пра цяжкія гады ў жыцці Быкава ўспомніў, бадай, адзін ленынградзец Данііл Гранін. Нафі Джусойты падарыў (“на ўсякі выпадак – каб абараняцца ад крытыкаў”) горскі кінжал. Юбіляр яго расцалаваў. На банкете рэй вёў “заслужаны тамада” Рыгор Барадунін. Цяжка было яму, пэту, разабрацца ў “табелі аб ран-

(Працяг. Пачатак у № 28).

Васіль БЫКАЎ на пахаванні Алеся Адамовіча ў Глушы Бабруйскага раёна.

гах” – каму першаму даць слова: Адамовічу ці Гілевічу. Ад жонкі і сябе ўручыў юбіляру будзільнік – каб будзіў яго ў радасныя дні. А таксама тыя старонкі пра Быкава з майго “Англійскага дзённіка”, якія не ўвайшлі ў газетны варыянт апублікаваны “Голасам Радзімы”. У тосце згадаў словы Максіма Багдановіча пра тое, што беларуская літаратура павінна несці “свой дар” усяму чалавецтву. Па сутнасці, першаму гэта ўдалося здзейсніць толькі Васілю Быкаву.

Зусім іначай прайшло святкаванне сямідзесяцігоддзя Васіля Уладзіміравіча. Бурныя перабудовачныя і нацыянальна-адраджэнскія працэсы адбываліся з яго актыўным удзелам. На першым этапе стварэння і развіцця Беларускага народнага фронту (здаецца, ён падзяляў мае перасцярогі: не фронт, а рух) гісторыя паставіла яго на чале гэтай арганізацыі. 19 чэрвеня 1994 года не было ніякіх урачыстых пасаджэнняў, канцэртаў, прыёмаў.

Мне давялося выступаць двойчы. Першы раз, прыгадаўшы, што Васіль Быкаў з’яўляецца адным з сузаснавальнікаў Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў, актыўным удзельнікам яе першага кангрэса, абвясціў аб наданні юбіляру тытула і дыплама Ганаровага сябра нашай грамадскай арганізацыі. Другі раз гаварыў аб канкрэтных кроках, якія трэба зрабіць беларускай супольнасці, каб Васіль Быкаў стаў лаўрэатам Нобелеўскай прэміі. На жаль, крокі гэтыя былі разрозненыя і не далі асаблівага эфекту.

Апісаўшы свой удзел у трох юбіляях Васіля Быкава, я не мог

вырашаць, званіў мне ён (так было са складаннем спісаў рэпрэсаваных пісьменнікаў), часам я яму (калі трэба было арганізаваць якую сустрэчу).

Нашы стасункі не былі бясхмарнымі. Нехта пастараўся расказаць яму пра адну маю няўдалую публікацыю яшчэ ў радашковіцкай раённай газеце “Сцяг Ільіча” (там я тры гады сакратарстваў пасля ўніверсітэта). Той фельетон меў не столькі атэстычны, колькі антыклерыкальны характар, быў скіраваны супраць аднаго святара, напісаны хлестка, але пераканаўча і, як я сёння разумею, з парушэннем журналісцкай этыкі. І вось аднойчы, калі мы 19 лістапада 1969 года ішлі разам да Уладзіміра Караткевіча, якога Васіль Быкаў меўся паўшчуваць (можна, па просьбе Ларысы Геніюш?) за адно празмернае захапленне, ён заадно пачаў усучуваць і мяне за той даўні фельетон. Я адказаў, што сёння я яго не пісаў бы, і на гэтым непаразуменне, здаецца, было вычарпана. Пішу: “здаецца”, бо і потым некаму ці то ў Гродне, ці то ў Мінску вельмі хацелася нас перасварыць напаміна пра сапраўды няўдалую публікацыю.

Нашага дарагога Валодзю мы пабачылі “рыдаючым” ад нейкай крыўды. Ці не ад чарговай публікацыі міфічнага Жогі-Пажогі, накіраванай супраць караткевічаўскага эсэ “Званы ў прадоннях азёр”, дзе ён рашуча і прароча запратэставаў супраць бяздумнага асушэння палескіх балот.

Адам МАЛЬДЗІС.

ПАМЯЦІ ВАСІЛЯ БЫКАВА

Васільковы санет

(25 чэрвеня 2003)

*Прачнуйся рана, росны, трапяткі
І першым промнем з горада паклікаў
На волю, дзе ні грукату, ні зыкаў,
Дзе сонейка вітаюць жайрукі.*

*Я не люблю купляння вянкі,
Сказанна-хайтурны грай музыкай,
І ў дзень, калі ад нас сыходзіць Быкаў,
Збіраю кветкі ў глечык ля ракі.*

*Угадавала родная зямля
Тут васількі для дзядзькі Васіля -
Сінечу поле жытняе люляе.*

*Букет нібыта з неба я стварыў.
Ды распачна сумленне назаляе:
Чаму жывому кветак не дарыў?..*

Георгій ЛІХТАРОВІЧ.

Уладзімір Казарын, сапраўдны інтэлігент

На жаль, сённяшняму беларусу гэтае прозвішча пакуль мала што гаворыць. Кажу "на жаль" і "пакуль", таму што, з аднаго боку, шкадую шчыра з такой прычыны, але, з другога боку, гэтак жа шчыра спадзяюся: *неўзабаве пра яго - вучонага, арганізатара навукі, палымянага публіцыста, грамадскага і дзяржаўнага дзеяча - будуць ведаць не толькі ва Украіне, у Крыме, дзе ён жыў і працаваў, але і ў нас, у Беларусі. Хацелася б, каб гэтаму паспрыяў і дадзены артыкул.*

Вось што, у прыватнасці, сказана пра У. Казарына ў біяграфічнай даведцы, змешчанай у яго апошняй па часе публікацыі — кнізе "Вера, мова, слова" (Сімферопаль, 2002):

"Доктар філалагічных навук, прафесар, загадчык кафедры рускай і замежнай літаратуры Таўрычаскага нацыянальнага ўніверсітэта імя У.І.Вярнадскага. Аўтар звыш 450 публікацый, у тым ліку 30 кніг і вучэбных дапаможнікаў. Ініцыятар стварэння Чарнаморскага філіяла МДУ імя М.У.Лама-носава ў Севастопалі, арганізатар Крымскага таварыства рускай культуры (1991), Крымскага цэнтру гуманітарных даследаванняў (1994), Дома-музея А. С. Пушкіна ў Гурзуфе (1989). Аўтар многіх іншых культурных пачынанняў". Дададзім ад сябе (самае апошняе і не менш важнае): дэпутат Вярхоўнай Рады, намеснік старшыні Савета Міністраў Аўтаномнай Рэспублікі Крым.

Сярод усяго пералічанага, але яшчэ далёка не поўнага, — доўга-часовае (пачынаючы з 1991 года) пастаяннае старшынства на штогадовым Міжнародным Пушкінскім свяце пазіі ў Крыме (а гэта значыць — і шматлікія абавязкі па яго арганізацыі). Сёлета такое свята праводзілася 6-8 чэрвеня ў Гурзуфе пад патранатам Прэзідэнта Украіны Л.Кучмы і Прэзідэнта Расіі У.Пуціна, пры садзейнічання саюзаў пісьменнікаў Украіны, Расіі і Беларусі. Ад Беларусі на ім прысутнічалі старшыня Саюза беларускіх пісьменнікаў Аляксандр Пашкевіч, яго першы намеснік Барыс Пятровіч і аўтар гэтых радкоў.

Засталося ў памяці многае з таго, што прапанавалі арганізатары свята: і вялікія літаратурныя вечары ў Гурзуфе і Ялце (на іх годнае слова пра Пушкіна і яго сувязь з Беларуссю сказаў Аляксандр Пашкевіч), і "круглы стол" пушкіністаў Украіны, Расіі і Беларусі "Пушкіназнаўства на мяжы вякоў і тысячагоддзяў", на якім з дакладам пра дасягненні беларускага пушкіназнаўства даваўся выступіць мне, і наведанне ў Ялце магіл украінскага паэта Сцяпана Руданскага і нашага Максіма Багдановіча (там працуе слова пра аўтара "Вянка" мові Іван Драч, Дмытро Паўлычка, Барыс Пятровіч і іншыя), і адкрыццё ў гонар

Пушкіна мемарыяльных дошак і знакаў у Керчы, Алушцы, каля вёскі Перакоп, і шматлікія сустрэчы з чытачамі... І між усяго гэтага адно з самых яркіх і запамінальных крымскіх уражанняў — знаёмства і размовы з самім Уладзімірам Казарыным.

Уладзімір Казарын, як нам падалося, — ідэал сапраўднага рускага інтэлігента: глыбокі знаўца не толькі рускай гісторыі і культуры, але культуры і гісторыі славянскай і ўвогуле сусветнай, уважлівы суразмоўца, які паважае думку суб'екта, хоць, можа, і не заўсёды згаджаецца з ім... Нарадзіўся ў 1952 годзе ў Ашхабадзе, займаючыся ў сярэдняй школе ў Феадосіі, вучачыся на філфаку Далёка-

ўсходняга, у аспірантуры Ленінградскага дзяржуніверсітэтаў, з 1981 года звязаны свой лёс з Таўрычаскім нацыянальным ўніверсітэтам, Уладзімір Паўлавіч, несумненна, увабраў у сваё сэрца веру, надзею і любоў, усе асноўныя радасці, клопаты і трыюмфы лепшых рускіх людзей нашага часу з усёй прасторы іхняга пражывання — ад Ленінграда (цяпер — Санкт-Пецярбурга) на Поўначы да Уладзівастока на Усходзе і Крыма — на Поўдні. Фізічна моцны, шыракаплечы, з праніклівымі вачыма і адкрытым тварам, надзвычай жвавы, актыўны, ён стварае ўражанне энергічнага чалавека справы. Што, зрэшты, і пацвярджаецца рэчаіснасцю.

Гаворку з намі, беларусамі, у Гурзуфе ён распачаў з радаснай навіны, што напярэдадні па тэлефоне паведаміла яму яго сакратарка з Сімферополя: цягніком з Мінска адправілі новы надмагільны помнік Максіму Багдановічу, выкананы беларускім скульптарам Сяргеем Гумілеўскім (дарэчы, помнік ужо ўстаноўлены на магіле паэта, вы яго, ці не ўпершыню, бачыце на здымку). Ды Уладзімір Паўлавіч вёў рэй далей: "Чаму Міністэрства культуры Беларусі не працягвае настойліва і адкрыта дэлегацыі музея Багдановіча ў Ялце? З нашага боку ўсе робіцца, каб хутчэй адкрыць гэты музей"... На маю прапанову аб правядзенні сумеснай беларуска-крымскай навуковай канферэнцыі адраагаваў тут жа: "Мы праводзім серыю канферэнцый "Пушкін і славянскі свет". Давайце разам падрыхтуем наступную і назавём: "Пушкін і славянскі свет: Беларусь". Вядома, усе мы трое ў адзін голас выказалі сваё адабрэнне гэтай ідэі...

Уладзімір Казарын падарыў нам сваю кнігу "Вера, мова, слова". Кнігу склалі артыкулы, у аснову якіх ляглі выступленні і даклады на розных навуковых канферэнцыях, сходах грамадскасці. Вось назвы некаторых з іх: "Крымская (Усходняя) вайна 1853—1856 гадоў і развіццё рускай нацыянальнай самасвядомасці", "Супраць гістарычнага бюспамяцтва. Маналог рускага ў абарону Украіны", "Вера, мова, слова. Погляд з Крыма на лёс праваслаўнай культуры", "Праблемы нацыянальнай ідэнтычнасці ў Крыме і фарміраванне рэгіянальнай самасвядомасці", "Пушкін:

увесь рускі свет, яго пачатак і апраўданне", "Задачы русістаў Украіны на сучасным этапе" і іншыя. Ужо з назваў артыкулаў відаць, пра што ў іх вядзецца гаворка, а часам — і ў якім рэчышчы. Магчыма, не з усім, што выказаў У.Казарын у кнізе, можна пагадзіцца, тым больш, што гэтыя даклады і выступленні пісаліся і прамаўляліся на працягу апошніх 10 гадоў, за якія ў Усходняй Еўропе, і сам Казарын значна змяніліся. У той жа час большасць названняў і высноў культуралага, палітолага, сацыёлага (а ў кнізе менавіта ў такіх іпастасях выступае яе аўтар) вытрымала праверку часам.

Што ж датычыць меркаванняў, выказаных У.Казарыным у дакладзе "Глобалізацыя і праблема захавання моўнай шматстайнасці сучаснага свету" на Трэцім Міжнародным форуме русістаў Украіны 31 студзеня 2003 года (адбітак даклада таксама быў падараны нам), то, бадай, пад кожным з іх можна ўласнаручна падпісацца. Учыйцеся, удумайцеся хаця б у некаторыя з іх:

"Дзіўная рэч: чалавецтва ўжо ў значнай ступені ўсвядоміла неабходнасць абароны навакольнага асяроддзя...Аднак лёс моў, іх сённяшняе бытаванне і іх будучыня — так і не сталі для чалавецтва задачай першачарговай важнасці".

"...Мова — гэта і ёсць сам свет. А таму гібель кожнай мовы — гібель не слоўніка і граматыкі. Гэта гібель цэлага свету — непаўторнага, арыгінальнага, непамерна глыбокага і непамерна важнага для разумення як самога чалавека, так і свету вакол яго".

"Няўжо мы, носьбіты рускай мовы, парушаючы запавет нашых вялікіх продкаў Кірылы і Мяфодзія, не ўстурбуемся лёсамі ўкраінскай і чэшскай, беларускай і славацкай, сербскай і балгарскай, македонскай і славенскай, іншых усходнеславянскіх, заходнеславянскіх і зусім неславянскіх моў? Мы ж усе ў глыбіні душы ўсведамляем, што трывога носьбітаў гэтых моў за іх лёс мае падставы!"

"Струменісты паток глыбокіх вод чалавечай мудрасці, культуры, самога жыцця — залежыць самым непасрэдным чынам ад дабрабыту ўсіх і кожнай з зямных моў".

"Мы павінны ўвесці ў XXI стагоддзі парадак, пры якім усе мовы народаў свету набудуць статус міжнародных...Для гэтага мы перш за ўсё павінны змяніць свядомасць нашых сучаснікаў. Усе павінны зразумець, якой трагедыяй, якой незаменнай згубай для чалавецтва з'яўляецца страта любой з зямных моў. Змяненне свядомасці — неабходная і абавязковая ўмова поспеху гэтай работы".

"Мы павінны выгадаваць новае лакальнае людзей, якому будзе прышчэплена цяга да вывучэння моў. Мы павінны стварыць своеасабліваю моду на мовы, на іх веданне. Менавіта ў гэтых адносінах быў бы вельмі карысны міжнародны тэлеканал "Планета моў".

Такі ён, Уладзімір Казарын. Так ён разважае, мяркуе, радзіць. А нам застаецца прыслушацца да думак сапраўднага рускага інтэлігента.

НА ЗДЫМКУ: надмагільны помнік Максіму БАГДАНОВІЧУ ў Ялце. Работа скульптара Сяргея Гумілеўскага.

Вячаслаў РАГОЙША,

доктар філалагічных навук, прафесар, сябра ГА "Маб".

"BELARUSIAN REVIEW"

У першым нумары амерыканскага квартальніка за бягучы год надрукаваны артыкул пра доктара Дэвіда Мэргліза — вядомага даследчыка, які быў названы адным з лаўрэатаў 2003 года ўніверсітэта Альберта Гардзіна за поспехі ў беларусістыцы і славістыцы.

Цырымонія адбылася 5 сакавіка 2003 года. А служба навін універсітэта паведаміла пра пераможцу конкурсу наступнае: «Спецыяліст ва ўсходнееўрапейскіх даследаваннях, ён дасягнуў поспехаў пры вывучэнні многіх аспектаў ядзернай катастрофы ў Чарнобылі ў 1986 годзе».

Апрача кнігі пра Беларусь, выдзеныя ў ЗША, Д. Мэргліз з'яўляецца аўтарам публікацый у заходнееўрапейскіх навуковых зборніках (да прыкладу — раздзелаў у калектыўнай манаграфіі пра беларускую гісторыю, падрыхтаванай нямецкім беларусістам Райнерам Лінднерам).

"НІВА"

У нумарах беластоцкага тыднёвіка "Ніва", дасланыя за апошнія два месяцы, вылучаюцца навізнай фактычнага матэрыялу артыкулы пісьменніка са Слоніма Сяргея Чыгрына "Адам Станкевіч у Слоніме"

Абвесткі

Чытанні памяці Янкі Быліны

Грамадскае аб'яднанне "Вільняр" пры садзейнічання ГА "Міжнародная асацыяцыя беларусістаў" арганізуе 9-10 жніўня 2003 года краязнаўчыя чытанні, прысвечаныя 120-годдзю з дня нараджэння беларускага паэта і святара Янкі Быліны (Яна Семашкевіча).

Чытанні адбудуцца ў вёсцы Лакцяны Астравецкага раёна Гродзенскай вобласці, дзе нарадзіўся паэт. Даезд Астравец — Лакцяны будзе забяспечаны арганізатарамі. Даезд да Астраўца (4 км ад станцыі Гудагай) — за

кошт удзельнікаў. Пра сваю згоду ўдзельнічаць у чытаннях паведаміце па тэлефоне (01591) 31553 або па электроннай пошце annicc@rambler.ru Ганне Чакур.

АРГКАМІТЭТ.

Канферэнцыя, прысвечаная юбілею

Уладзіслава Сыракомлі

Стараннямі ГА "Міжнародная асацыяцыя беларусістаў", Інстытута літаратуры імя Янкі Купалы НАН Беларусі, Польскага інстытута ў Мінску, Беларускага фонду культуры і Любанскага райвыканкама Мінскай вобласці 29-30 верасня мяркуецца правесці Міжнародную навуковую канферэнцыю, прысвечаную 180-годдзю з дня нараджэн-

ня польскага і беларускага паэта і этнографа Уладзіслава Сыракомлі. Плануецца выезд у Смольгава Любанскага раёна, дзе нарадзіўся "вясковы лірнік".

Заяўкі на ўдзел прымаюцца да 1 верасня. Кантактны тэлефон — 2 69 05 30 (у вярочні час), электронная пошта — mab@lingvo.minsk.by (аднаўляюцца ранейшыя каардынаты).

Ад нас адышлі

Мікалай Пашкевіч

Са спазненнем са Злучаных Штатаў Амерыкі прыйшла сумная вестка, што 19 мая ў горадзе Анахсім памёр беларускі і амерыканскі мастак Мікалай Пашкевіч. Ён быў вучнем такіх выдатных майстроў, як К. Малевіч, В.Волкаў, К. Пятроў-Водкін.

М. Пашкевіч нарадзіўся 18 жніўня 1907 года ў Рызе. Бацька яго, Аляксандр Пашкевіч, паходзіў з Баранавічаў, маці, Вікторыя з Іваноўскіх, — з Віленшчыны. У пачатку 1-й сусветнай вайны сям'я пераехала ў Віцебск, дзе потым, у 1922 годзе, Мікалай паступіў у мастацкае вучылішча. Затым — вучоба ў Акадэміі мастацтваў у Ленінградзе, работа ў Мінску. Творы М. Пашкевіча экспанаваліся на Выставе беларускага мастацтва ў Маскве, у Траццякоўскай галерэі.

Імкнуўся знайсці сваякоў жонкі, мастачкі Галіны Дакальскай, у пачатку 2-й сусветнай вайны мастак пераехаў з Мінска ў Каўнас. У 1944 годзе іх сям'я эмігрыравала ў Германію, а ў 1949 годзе — у ЗША. У апошнія гады жыцця ў творчасці М. Пашкевіча

пераважала біблейская тэматыка. Сваёй экспрэсіўнасцю заваявала папулярнасць кампазіцыя "Зняцце з крыжа".

Мастак не спыняў сувязей з Беларуссю і Літвой. У 1993 годзе ў Мінску адбылася выстава твораў М.Пашкевіча і Г. Дакальскай з удзелам аўтараў. У 2001 годзе ў музеі горада Друскінінкай быў арганізавана яго выстава пад назвай "Імпрывізацыі". Як гаворыцца ў каталогу, паказ быў прысвечаны "Юбілею Хрысціянства". Затым выстава перавандравала ў Гродзенскую вобласць, у Цэнтр літоўскай і беларускай культуры ў Рымдзюнах. Многія творы М. Пашкевіча захоўваюцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі.

Тамара ШКУРКО, рэфэрэнт ГА "Маб".

РОДНАЯ ЗЯМЛЯ ПРЫЦЯГВАЕ ДА СЯБЕ...

Маіна Ерусалімчык (Іна Саніна) жыве ў ЗША з 1979 года. Ёй было што пакідаць на Беларусі. Працавала архітэктарам, пасля абароны дысертацыі стала дацэнтам Беларускага політэхнічнага інстытута, членам Саюза архітэктараў БССР. УЗША працавала радавым архітэктарам-выканаўцам, займалася інтэр'ерамі магазінаў. Пра выкладчыцкую працу не было і гаворкі: амаль не ведала англійскай мовы. Затое сын стаў доктарам біялогіі і дасягнуў поспеху ў сваёй справе. Менавіта яму прысвечаны зборнік яе вершаў "Смысл".

Вершы пісала заўсёды. Сёння яна член Міжнароднага ПЭН-клуба, член Клуба рускіх пісьменнікаў у Нью-Йорку і Літаратурнага клуба ў Лос-Анджэлесе, дзе зараз жыве. У Іны Санінай выйшла тры зборнікі вершаў — "Цветы врэмени", "Смысл", "Роднікі". Люструе кнігі сама. Пра Беларусь Маіна Іванайна кажа, што радзіма прыцягвае да сябе бясконца. На жаль, беларускай мовай карытацца не даводзіцца. Піша на рускай. У яе вершах — каханне, любоў да сваёй зямлі, дзіцяці. Яе радкі насычаны жаданнем прыняць жыццё ва ўсёй яго шматзначнасці. І ў іх ёсць тое, што

назваецца туга па радзіме. Іна Саніна расказвае:

— Думкі, успаміны пра тую зямлю, дзе нарадзіўся, застаюцца з чалавекам, дзе ён ні жыў. Можна змяніць месца жыхарства шмат разоў, але радзіма застаецца радзімай. Для мяне вельмі дарагія ўспаміны дзяцінства, хай сабе і цяжкага, ваеннага. Я добра памятаю, як 16-гадовай дзяўчынкай прыехала ў Мінск і ўпершыню, да прыкладу, убачыла трамвай. Каханне я знайшла таксама ў гэтым цудоўным горадзе. Іосіф Ерусалімчык больш за 50 гадоў з'яўляецца маім мужам і дарагім сябрам. Тут нарадзіўся мой сын. Было шмат перажыта і

вытрымана. Гэта застаецца на заўсёды.

— Ці часта вам даводзіцца наведваць Беларусь?

— У нас было, як ва ўсіх: шмат гадоў нават не перапісвалася са сваімі братам, каб не нашкодзіць ягонай кар'еры. Калі змяніліся абставіны, мы пачалі ездзіць на Беларусь. Упершыню былі тут у 1994 годзе, потым яшчэ два разы.

— Гэты прыезд чымсьці адметны?

— Па-першае, я сустрэлася са сваімі аднакурснікамі і вучнямі. Потым мяне вярнулі ў Саюз архітэктараў, адкуль выключылі пасля майго ад'езду. Для мяне гэта вельмі важна, бо крыўдна

было адчуваць, што цябе быццам і не існуе ў архітэктурным асяроддзі. Я ж сапраўды шмат працавала ў гэтай галіне на Беларусі. Нешта спраектаванае мною засталася і сёння. Ёсць аздабленні ў дзіцячым парку імя Горкага, у мікрараёнах Мінска. У мяне шмат вучняў, якімі я магу ганарыцца.

— Ці уразіў вас наш горад?

— Мне падабаецца, што з кожнай новай сустрэчай Мінск прыгажэе. Мяне радуе, што ў горадзе цяпер тратуары, якія не саступаюць лепшым у Еўропе — барселонскім. На з'ездзе архітэктараў, куды я трапіла, паказвалі фільм пра Беларусь сёння. І я з гонарам адзначыла для сябе, што склалася добрая архітэктурная школа, да якой я маю дачыненне. Яе ўласціваць, на мой погляд — гуманізм, набліжанасць да чалавека.

Мае сябры жывуць у Мінску. Таму ён не можа мяне не ўражваць. Уявіце сабе: мы сустрэліся амаль з усім нашым курсам, адзначылі 50-годдзе з дня паступлення ў інстытут і мой юбілей. Было цудоўна. Такія чалавечыя стасункі вельмі дарагія. І чым старэйшымі мы становімся, тым больш дарагія адзін аднаму. Тое ж можна сказаць і пра родную зямлю.

Гутарыла Алена СПАСЮК

спадчына

ТАМ, ЗА УРАЛАМ, — БЕЛАЯ РУСЬ...

Юбілейны фестываль "Маладзечна-2003" распачаўся яшчэ да афіцыйнага адкрыцця выступленнем народнага вакальна-этнографічнага ансамбля "Вячоркі": жанчыны ў беласнежным, вышываным кветкамі адзенні і па-сялянску завязаных вакол галавы хустцінках пад акампанемент гармоніка спявалі "Зялёнае жыта", "Гарэла сосна", "Пад гарою каліна"... Мова гэтых старадаўніх песень была дзіўная: у ёй змяшалася руская і беларуская гаворкі. І вымаўленне называла: праз рускую гаворку прабіваўся нашы "шч" і "з", па якіх мы і ў Аўстраліі пазнаем сваіх... Зала сціхла і здзіўлена прыслухоўвалася: што за госці ў нас? А калі даведлася — доўга і шчыра апладзіравала, вітаючы іх.

Прыехалі яны з далёкай Цюмені. Некалі аж туды, за Урал, пасля разгрому паўстання ў 1884 годзе зайшлі беларусы-перасяленцы ў пошуках жытла і заснавалі ў далёкім халодным краі вёску Ермакі. Абжылі новую мясціну, прызвычаліся, нарадзілі дзяцей ды ўнукаў. І перадалі ім памяць аб Беларусі ў песнях ды звычайх, якія ратавалі ад сумы па Радзіме, звязвалі з ёю нябачную нітачку. Цягнулася яна да пакінутых хат, да родных палёў, змочвалася слязьмі, таму песні захаваліся, галоўным чынам, сумныя: журба і боль выплёліся праз іх. Нашы беларусы — дамашнія, тутэйшыя, на пад'ём нялёгка, авантурна-прыгодніцкага, падарожніцкага духу ў іх няма. А тут жыццё сарвала з родных гнёздаў і занесла невядома куды, ды назаўсёды... Як жа, пэўна, гаравала тое першае заўральскае пакаленне, як солана і горка яму даводзілася...

Паходзіла яно з магілёўскага краю, водгук мясцовай гаворкі і сёння гучыць у спевах "Вячорак". Шэрашнімі іх удзельнікамі кіруе павага да сваіх нацыянальных каранёў, імкненне захаваць спадчынную памяць радаводаў, хця прабакіных аповедаў пра Беларусь яны не памятаюць: вельмі шмат часу прайшло, імкліва аднаўляецца плынь пакаленняў. Затое дайшлі да нашых дзён драпікі і халаднік на квасе, засталіся вышываныя ручнікі ды саматканя поспілки — няхітры скарб разам са сваімі гаспадарамі падарожнічаў за тысячы кіламетраў. Гэтыя рэчы дзятва сабрала па хатах і аформіла музейную экспазіцыю.

Расчулена, усхвалявана выступала перад поўнай залай мастацкі кіраўнік "Вячорак" Валянціна Міхеенка. І нам таксама перадалася яе хваляванне:

— Збылася наша мара — мы выступілі на беларускай зямлі. Беларускія песні пеццілі наш слых з дзяцінства. Мова-то практычна растварылася ў рускай, мы не вельмі добра яе ведаем, але ў душы жыве роднае слова...

І думалася: ды хоць бы яно й адно-адзінае, роднае слова, прагучала з вашых вуснаў, і на яго б адгукнуліся сэрцы слухачоў. Побач са мной у зале сядзела вельмі прыемная суседка, былая выкладчыца тэхнікума. Яна ціхенька сказала:

— Вось паглядзіш на такіх людзей, паслухаеш іх — і нанава палюбіш сваю Радзіму...

Вельмі правільна сказала. Гэта навука ўсім нам, як трэба берагчы і шанаваць роднае. Ніколі заўральскія беларусы пра яго не забываліся, не выракаліся, а прыйшоў ліхі час — і ваявалі за сваю зямлю. Напрыклад, ермаковец Іван Міхеенка вызваляў радзіму сваіх бацькоў — Быхаўшчыну і нават сустрэўся там з родным дзядзькам. Бывае ж такое...

Семнаццаць год жывуць і спяваюць "Вячоркі". Іх "хросная маці" Валянціна Міхеенка — заслужаны работнік культуры, вельмі таленавіты арганізатар і сапраўдны падзвіжніца сваёй справы. Дапамагае ёй муж Дзмітрый Міхеенка — акампаніатар ансамбля. А шэсць год таму падпалкоўнік у адстаўцы Леанід Ксяндзоў (родам з вёскі непдалёку ад Хатыні) заснаваў

Ансамбль "Вячоркі".

цюменскае абласное нацыянальна-культурнае аб'яднанне "Беларусь", якое ўзяло пад сваё крыло "Вячоркі", і з гэтага часу пачаўся іх творчы ўздым і сапраўднае развіццё. Сёння калектыў многа і плённа выступае, мае дыпломы міжнародных конкурсаў. Здружыліся, зрадніліся за гэты час аб'яднаныя добраўцікавай справай жанчыны-спявачкі, якія пасля работы і хатніх спраў спяваюцца на рэпетыцыі. "Мы, як сёстры, расказваюць, сумуем адна без адной і жывём чаканнем новай сустрэчы. Вялікая сіла твая, песня, сапраўды ты "строіць і жыць дапаможеш", а родная песня — удвая"... Складана было з рэпертуарам. Запісалі песні ад старэнькіх бабулек, ад цяперашніх беларускіх гасцей Цюменшчыны, прывозілі з прыватных паездак. Ёсць і яшчэ адзін творчы калектыў, які спявае беларускія песні, і нават маленькія дзеткі іх ведаюць: існуе цудоўная вакальная група хлопчыкаў, якія ўмеюць спяваць калядкі і летась на Нарадженне Хрыстова нават хадзілі з зоркай. Дарэчы, калядныя паходы "ў казлы" за Уралам таксама ёсць, толькі называюцца яны "ў шулікіны".

Пра ўсё гэта мне расказвае Валянціна Хакімава, рэдактар мясцовай газеты "Чырвоная зорка" і спявачка "Вячорак". Яе мама — з мясцовых, а вось тата — выхадзец з Магілёўшчыны, з вёскі Ражкі —

яна цвёрда запамніла забавную назву. Бацькава радзіма з дзяцінства асацыявалася ў яе з беларускай бабуляй, якая вельмі незвычайна малілася: укленьчышы перад іконамі, клала адзін за адным зямныя паклоны і... спявала, малітвай-песняй прасіла ласкі Божай для сябе і родных. Дзіцячая памяць трывала захавала гэты вобраз.

Сённяшняя Беларусь, і ў прыватнасці Маладзечна, гасцям вельмі спадабаліся. Сказалі: прыгожа ў вас, вельмі чыста, парадак проста дзівосны. Уразіў іх, канешне, і маладзечанскі Палац культуры.

Самыя старэнькія ўдзельніцы "Вячорак" прыехаць не змагілі: шлях няблізкі і нялёгка. Мы абавязкова дашлём ім гэты нумар газеты. Прывітанне вам, нашы родныя прадстаўніцы Беларускай Русі за Уралам! Зямны паклон за памяць дасылае Радзіма. Плёну вам у такой цудоўнай, асаблівай, ганаровай творчасці.

... Дзяцей тваіх, Беларусь, як лісце бяроз тваіх, ветры часу і падзей размялі па ўсім белым свеце. І як жа ўсцешна ведаць, што дзесьці далёка гэта лісце насуперак часу захоўвае сваю жывую зеляніну. Якім чудам? Што яго сілкуе? Памяць аб каранях... Няма без яе ні шчасця, ні долі.

Іна КАНДАУРАВА, Маладзечна.

весткі з суполак

КАЗАХСТАН

АДЗНАЧЫЛІ ДЗЕНЬ НАРАДЖЭННЯ НОВАЙ СТАЛІЦЫ

На ўрачыстыя мерапрыемствы з нагоды дня нараджэння новай сталіцы Казахстана — Астаны прыехала шмат гасцей з былых саюзных рэспублік, у тым ліку прадстаўнікі з Мінска, Магілёва і іншых гарадоў Беларусі.

Галоўная вуліца — Абая — у гэты дзень стала вуліцай Дружбы. Тут нацыянальныя культурныя цэнтры, а іх ужо адкрыта 12, пабудавалі свае падворкі. Былі прадстаўлены нацыянальныя кухні, музычныя праграмы.

Беларускі культурны цэнтр (БКЦ) Астаны пад кіраўніцтвам А.Раманавой (мастацкі кіраўнік Т.Батрак, музычны кіраўнік У.Ксенафонтаў) прапанаваў сваю праграму. У яе былі ўключаны беларускія песні ў выкананні вакальнага ансамбля "Вясёлка": "Гуляць дык гуляць...", "Беларусь мая сінявокая", "Касіў Ясь...", "Ручнікі", "Раз ды разоў", "Нарачанка мая", "Ой, ляцелі гусі з броду", "Бывайце здаровы", "Лявоніха". Госці з Беларусі натхнёна спявалі разам з суайчыннікамі, якія жывуць у Казахстане (а такіх больш за 111 тысяч).

Паспрабавалі госці на беларускім падворку і смачныя драпікі, капытку, смажаніну, пікантныя агурочки і іншыя стравы.

*Трапіць госьць у будзень,
а ці ў свята:
— Калі ласка, калі ласка ў хату!..
Бульба, смажаніна і каўбаска,
Паспытайце, людцы,
калі ласка!*

Такімі радкамі мы віталі гасцей. Нашаму БКЦ яшчэ год, але нас у Астане ўжо заўважылі і адносяцца з павагай. Мы заўсёды ўдзельнічаем у фестывалях дружбы народаў і іншых святах. У гэтым годзе адкрыта беларуская нядзельная школа. А наядуна ўпершыню па Казахскім радыё прагучала перадача на беларускай мове. Потым беларусы гаварылі, што са слязамі слухалі родную мову, асабліва, калі дзеці чыталі вершы пра Беларусь.

Нам хочацца больш цесных кантактаў са сваёй этнічнай Радзімай: вучыцца, адпачываць, удзельнічаць у беларускіх святах, сябраваць, ездзіць на семінары і г.д.

Спадзяемся, што ўсё наперадзе і любімая газета "Голас Радзімы" (наш масток дружбы) дапаможа ў гэтым. Пасольства Беларусі ў Казахстане дапамагае нам падручнікамі і іншай літаратурай.

Дзякуем Камітэту па справах рэлігій і нацыянальнасцей Беларусі за ўвагу да нашага БКЦ Астаны.

P.S. Крыху пра сябе. Я працягваю настаўніцай беларускай нядзельнай школы. У 1965 годзе скончыла сярэдняю школу ў пасёлку Воранава Гродзенскай вобласці. Прыехала ў госці да бабулі ў Казахстан (яны былі рэпрэсіраваны ў 30-я гады) і засталася тут. Бацькі мае і зараз жывуць у Воранава. А я не забыла сваю любімую родную мову і культуру.

Тамара БАТРАК.

слухай сваё

ШАМАНСКИ ДУХ ЭТНІЧНАЙ МУЗЫКІ

ІВАН КІРЧУК "СПАДЧЫНА ЗАГІНУЎШЫХ ВЕСАК",
PAN RECORDS, LEIDEN, 2000/WEST RECORDS, MINSK, 2003.

Ліцэнзійная хваля перавыдан-
няў твораў уласных артыстаў
працягваецца: зусім нядаўна
альбом "Журавы" гурта "Троі-
ца" ад галандцаў перакунілі, а
тут і знакаміты сольнік Івана
Кірчука з'явіўся ў крамах. Дык
мо і брытанскі дыск "Vodka on
Ice" гурта "Крама" (RTI Records,
1993) хто-небудзь даставіць
сюды нашым фанатам? Чым
не нагода — да дзевяцігоддзя?

СПАДЧЫНА ЗАГІНУЎШЫХ ВЕСАК

А пакуль зоймемся Кірчуком.
Па шчырасці, я маю ўсе чаты-
ры галандскія рэлізы яго гурта і ў
адной з рэцэнзій выказаў шкада-
ванне аб распадзе першага скла-
ду калектыву, з-за чаго спеы яго
хоць і захавалі ўсе прыкметы
world music, але страцілі гэтак
прывабнае шматгалоссе, якім
вызначаўся першы альбом.

На прэс-канферэнцыі, якая
адбылася ў мінскай краме
"Містэрыя гуку", Іван Кірчук сам
растлумачыў, што шматгалоссе
толькі эпизадычна сустракаецца
ў беларускім фальклору, але
менавіта ў яго сольніку такія
прыклады ёсць.

Мы сапраўды можам пачуць
тут хор Івана Кірчука ў песнях
"Не хадзі, казача", "Як на Івана
дужа рана", "Да ты яркае Сонца"
ды іншых. На што толькі не здат-
ная сучасная тэхніка, хоць сам
спадар Кірчук выказваў нара-
канні на недастатковасць чаты-
рохканальных гуказапісных
сістэм галандскай студыі
"Dutone", якую замовілі выдаў-
цы ў Лейдэне, бо гэта моцна аб-
межавала яго працу. Затое ж і
прымусіла адмовіцца ад разгалі-
наванага экзатычнага інструмен-
тарыя, выкарыстаннага гуртом
"Троіца", наблізіўшы выніковы
прадукт да татальнага аўтэнты-
ка беларускай этнамузыкі.

Назву альбому падказалі ўся-
го некалькі тэраў, што паходзяць
з першакрыніц адселеных весак
прычарнобыльскай зоны. Але, на-
огул, сэнс тут значна шырэйшы:
міграцыя насельніцтва, уплыў чуж-
ых фармацыйных структур
руйнаюць захаваную ў весках
энергетыку фальклору. "Але спо-
саб яе перадачы не такі баналь-
ны, як нам здаецца, — сказаў Іван
Кірчук на прэс-канферэнцыі, — і
праз 50, і праз 100 гадоў у нас
заўсёды будзе шанс адшукаць
песні тысячагадовай даўніны".

Сапраўдны фальклор існуе на

ўзроўні шаманства, менавіта таму
і прэзентацыйны канцэрт Івана
Кірчука ў КЗ "Мінск" называўся
"Варажбіт". І ў той час, калі народ
захоплены экзотыкай тыбецкай
або в'етнамскай медыцыны, сваю
ўласную панацею ён, па сутнасці,
топча.

Асноўны матэрыял альбома
арыганальны і шырока не вядомы
пакуль на радзіме ("Вясна, дзе бу-
вала?", "Ой, стаяла труна", "Чаму,
зімачка, маразлівая", "Як завіне-
ла стаенька"), але ёсць творы, якія
вельмі цікава параўноўваць з
іншымі вядомымі версіямі: "Зялё-
ны дубочак", напрыклад, аж у
двух варыянтах ёсць на дыску
славутага опернага тэнара Міха-
ся Забэйды-Суміцкага, а пра Юр'ю
і Цмока кардынальна іншую рэч
спявае бард-лірнік Алесь Пузыня
на дыску "Легенды Вялікага кня-
ства". А як адышоў ад арыганала
"песняроўскі" хіт "Ой, калядачка,
бліны-ладачкі, аўтэнтыку якога
рэканструюе Іван Кірчук. На прэс-
канферэнцыі ён удава прадэман-
страваў эффект варажбы ў гукіх
акарыны, якую ў Еўропе на кан-
цэртах Кірчука называлі ўжо "спа-
ваючыя камяні". А ў песнях аль-
бома дадаюцца не менш чароў-
ныя гукі чарота, дуды, смыка, жа-
лейкі, ліры.

Альбом "Спадчына загінущых
весак" ужо тры гады паспяхова
прадаецца ў Галандыі, Сербіі,
Японіі, Нямецчыне, але кошт
30 еўра быў недаступны для нас.
Мінскае выданне выйшла ў новай
мастацкай аздабе, страціла дзве
песні ("В Рождество Христово",
"Ой ты, кучар маладой"), за якія
Кірчука папраклілі ў прапагандзе
зрусіфікаванага фальклору, але
захавала самае галоўнае — жы-
вую энергетыку першакрыніц і
дыхтоўную якасць галандскіх гу-
каадыслоўцаў (Б.Ноард, С.Крэль
і іншыя).

Вітаўт МАРТЫНЕНКА.

АДКАЗЫ НА КРЫЖАВАНКУ, ЗМЕШЧАНУЮ ў № 28.

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 1. Свято. 7. Бэз. 10. Абурэне. 11. Кузур-
ка. 12. Дах. 14. Увакрасенне. 17. Яда. 10. Загана. 20. Кмен.
21. Тата. 22. Пачуцце. 23. Века. 25. Маці. 26. Пазыка. 28. Жыта.
31. Цямлівасць. 33. Чмель. 35. Пашча. 36. Пуга. 37. Чутка.
38. Сшытак. 39. Рацыя. 40. Лямец. 41. Адчай. 42. Замах.

ПА ВЕРТЫКАЛІ. 2. Вокліч. 3. Тузін. 4. Абыякавасць. 5. Рэч.
6. Знікненне. 8. Зух. 9. Цкаванне. 12. Дзеяч. 13. Рэйка. 15. Ма-
ладосць. 16. Ёг. 18. Попел. 19. Зачэпка. 23. Ветлівасць. 24. Аль-
яс. 25. Малалецтва. 27. Зручнасць. 29. Мяжа. 30. Зніч. 32. Цэгла.
34. Стома. 35. Пак. 36. Пляма.

дзіцячая чытанка

Пасялковыя хлопчыкі Дзіма і
Лёша вельмі любілі футбол,
проста трынілі ім і часам шка-
давалі, што не жывуць у горадзе,
дзе абавязкова запісаліся б у
футбольную секцыю. Яны не
прапускілі па тэлевізары нівод-
нага больш-менш значнага мат-
ча, а што ўжо казаць аб чэмпіа-
натах Еўропы ці свету! Яны пасля
школы спыталіся на сустрэчу са
сваім сябрам мячом, які, здавала-
ся, сумаваў у адзіноце, а, сустрэў-
шыся з ім, ад радасці пускаяў-
ся ў скокі! Сябрукі гад-
зінамі, а ў час канікул
і днямі шліфавалі
сваё майстэрства,
прымяраючы да сябе
імяны знакамітых футбалістаў...

Шмат каму ў дзяцінстве здара-
лася разбіць мячом акно. Адной-
чы такі выпадак адбыўся і з на-
шымі героямі. Такі, ды не такі. Не-
чакана зрэзаўшыся з Лёшкай нагі,
мяч разбіў акно ў суседнім
доме і разам з асколкамі шкла за-
ляцеў у пакой. Хлапчкі задалі ла-
таты і, схваўшыся за густым ку-
стом бэзу, сталі глядзець, што за-
раз будзе! Нейкі час было ўсё ціха.
"Можа дома няма нікога", — пад-
умалі юныя футбалісты. Як раптам
з разбітага акна вылецеў мяч і па-
скакаў па траве ярка з тым на-
прамку, дзе заселі хлапчкі. "Вось
дык дзіва! Ён што — сам уцёк, як

калабок? — перамаўляліся Лёшка
з Дзімкам. Хвіліна цягнулася за
хвілінай, але ні ў разбітым акне, ні
ў іншых вокнах гэтага будынка
ніхто не паказваўся. Сябры не
маглі паверыць, што гэта баба Зося
і дзед Вінцэс, не ўчыніўшы ля-
манту, вярнулі ім мяч. Аднак, калі
такое адбылося, хлопчыкам
штось не дазволіла,
схапіўшы яго,

кінуцца на-
ўцёкі. І Дзіма з Лёшам
павольна падаліся ў бок дома,
дзе прычынілі шкоду. Зводдаль
спыніўшыся, загалі:

— Баба Зося, дзед Вінцэс, пра-
бачце, мы не хацелі...
Тут акно расчынілася, і дзеці
ўбачылі зусім незнаёмага пажы-
лага мужчыну. На твары ў яго не
было ніякай злосці, наадварот, ён
прыязна ўсміхаўся:

— Гэта добра, што вы самі
прыйшлі. Але вам прыйдзеца да-
памагчы мне пашкліць акно.

— Ды мы з радасцю. Толькі ска-
жыце, хто вы, мы вас не ведаем...

— Завуць мяне Аляксей Рыго-
равіч. Я купіў гэты дом у вашых
суседзяў, якія паехалі жыць да
сваіх дзяцей. Мне ж пад старасць
захацелася быць бліжэй да пры-
роды...

крыжаванка ад ірыны бекіш

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 3. Афіцый-
на ўстаноўленая сума збораў, ап-
латы чаго-небудзь. 5. Акамяне-
лая смала, якая скарыстоўваецца
для вырабу ўпрыгажэнняў. 7. Той,
хто ажыццяўляе агрэсію, захопнік.
10. Найменшая часцінка хімічнага
элемента, якая з'яўляецца носьбітам
яго ўласцівасці. 11. Адчуванне і
разуменне прыгожага. 12. Гульня ў
адказы на пытанні па адной якой-
небудзь тэме. 14. Часовае пасяле-
нне, стаянка чаго-небудзь. 16. Пры-
стасаванне ў плузе для аддзялення
і пераварочвання пласта глебы.
18. Ніткі, атрыманыя прадзеннем.
21. Паласа або слупок паміж
дзвюма вертыкальнымі лініямі.
22. Украінскі танец. 23. Невысокі
бар'ер, які прыкрывае ад гледа-
чоў прыборы для асветлення сцэ-
ны. 24. Зборкі, складкі ў форме
веера. 25. Першая частка скла-
даных слоў, якая абазначае рух
праз што-небудзь, знаходжанне
за чым-небудзь (на тым баку), пе-
радачу пры дапамозе чаго-не-
будзь. 26. Рэдкая праклееная ба-
ваўняная тканіна, па якой вышы-
ваюць. 29. Металічная пласцінка
з дзіркамі, якая служыць для раз-
драблення, расцірання чаго-не-
будзь. 31. Так гавораць аб худой,
непрыгожай жанчыне. 33. Улада,
панаванне ў краіне невяліччай
кучкі прыгнятальнікаў-багаццяў.
34. Адначасовы выстрал з не-
калькіх гармат, вінтовак.
36. Вялікі водны паток, маса
вады. 37. Медны духавы музыч-
ны інструмент: труба, якой пада-
юцца сігналы аб пачатку парада,
свята. 38. Лішні клопат, непры-
емны абавязак. 39. Металічны
кружок, значок, які выдаецца на
памяць аб якой-небудзь падзеі
або служыць умоўным знакам
чаго-небудзь, дае права на што-
небудзь.

ПА ВЕРТЫКАЛІ. 1. Касметыч-
ная мазь. 2. Вялікая капа сена, са-
ломы. 3. Заглавак: першая стар-
онка кнігі, на якой надрукаваны
заглавак. 4. Мусульманскі ван-
дроўны манарх. 5. Аднагадовая
сельскагаспадарчая культура,
якая высяваецца і прараствае вяс-
ной і дае ўраджай гэтай жа во-
сенню. 6. Салёная вада з вос-
трымі прыправамі для засолкі або
вымочвання харчовых прадуктаў.
8. Рухомая састаўная частка
электрычнага генератара.
9. Ляснік. 12. Адна з форм адпа-
чынку вяскавай моладзі ў святоч-
ныя вечары — гульня з музыкай,
танцамі. 13. Прыстасаванне арга-
нізма, органаў пачуццяў да змен
у навакольным асяроддзі.
15. Аддзел матэматыкі, які вывучае
дэяні над велічынямі, вы-
ражанымі літарамі, незалежна ад

дастаўшы з гарышка аркуш
шкла, выразаючы і ўстаўляючы
шыбу, Аляксей Рыгоравіч гаварыў:

— Будучы вясковым хлапчуком
у вашым узросце, я таксама ма-
рыў стаць футбалістам. А ў сту-

дэнцыя гад-
нядрэнна гу-
ляў за збор-
ную універ-

сітэта. І ў мяне быў
выпадак, калі я мячом разбіў
акно. Толькі час быў паспяваен-
ны, шкло было дэфіцытам, і не-
прыемнасцей з-за таго я меў ня-
мала...

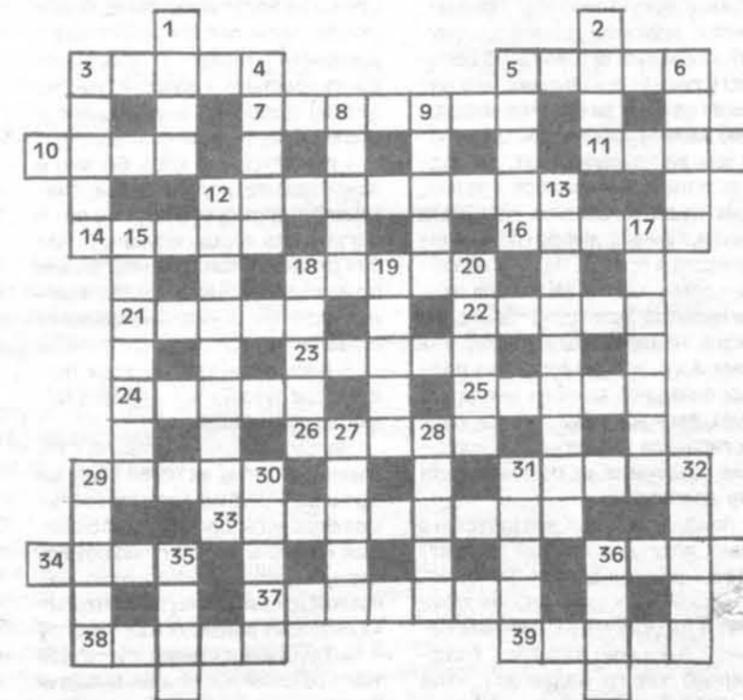
Калі работа была закончана,
новы сусед перш чым падаць на
развітанне руку сказаў:

— Я дапамагу вам зрабіць на
аселіцы футбольнае поле. І калі-
небудзь разам на футбольны матч
каманд вышэйшай лігі ў Мінск, дзе
жывуць мае ўнукі, з'ездзім. Мае
ўнучкі, вашы равесніцы, да мяне
сюды на лета прыязджаць будучы.
Спадзяюся, вы пасябруеце. Яны
таксама футбол любяць і вам у
гульні кампанію саставяць...

Шчаслівыя Дзіма і Лёша, абмяр-
коўваючы перажытае, ішлі дадо-
му. Гледзячы на іх, весела ўсміха-
лася сонца, футбольным мячом
апускаючыся ў вароты гарызонту.

Станіслаў ВАЛОДЗЬКА.

Даўгаўпіліс, Латвія.

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталія САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.
Тэлефоны: (+375-17) 288-11-97 (бухгалтэрыя), 288-12-80, 284-76-56, 288-17-82, (тэл./факс).
Галоўны рэдактар: 8029-6-88-17-82.

Чытайце «Голас Радзімы»
ў ІНТЭРНЭЦЕ:
<http://golas.promedia.by>

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках
«Голасу Радзімы», могуць не супадаць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны індэкс у Беларусі 63854.
Тыраж 2 121 экз. Заказ 1508. Падпісана да друку 22. 7. 2003 г. у 12.00.
Газета набрана і звярстана на рэдакцыйным настольна-выдавецкім
комплексе.

Адрукавана на паліграфічным РУП «Чырвоная зорка»
(220073, г. Мінск, 1-шы Загарадны завулак, 3).